

**El treball per projectes
en la formació inicial dels
mestres**

Una eina d'innovació docent
a la universitat

Departament de Didàctiques Específiques
Universitat de Lleida

2001-2003

Ajuts per al finançament de projectes per a la millora
de la qualitat docent a les universitats de Catalunya.

Convocatòria 2000

Direcció General d'Universitats

Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació
de la Generalitat de Catalunya

Teresa Vilà Arbonés
Pilar Vinuesa Vilella

El treball per projectes en la formació
inicial dels mestres. Una eina
d'innovació
docent a la universitat

Memòria del projecte

Coordinació:

Anna Gené Duch

Professorat participant:

Marisé Astudillo Pombo
Pere Blanco Felip
Montserrat Casanovas Català
Montserrat Comes Miroso
Antònia M. Filella Pujol
Maria Font Oncins
M. Alba Herrera Llop
Carme Jové Deltell
Amparo Llobet Fernández-Grande
Jesús M. Mauri Mur
Montserrat Nòria Jové
Mercè Recasens Solé
Rosa Tamarit Sumalla
Antoni Tolmos Tena

Introducció i objectius	9
El treball per projectes com a model en la formació inicial dels mestres	11
Metodologia de treball	17
Descripció dels diferents treballs per projectes	19
Conclusions, valoració i perspectives	85
Referències bibliogràfiques	87

«L'educació és un acte d'amor i, doncs, un acte de valor. No pot tenir por del debat, de l'anàlisi de la realitat; no pot fugir de la discussió creadora, si no vol ser una farsa.

Com es pot aprendre de discutir i de debatre amb una educació que imposa?

Dictem idees. No canviem idees. Dictem classes. No debatem o discutim temes. Treballem *sobre* l'educand. No treballem amb ell. Li imposem un ordre que ell no comparteix, al qual només s'adapta. No li oferim mitjans per pensar autènticament, perquè, en rebre les fórmules donades, simplement les guarda. No les incorpora, perquè la incorporació és el resultat de la recerca d'alguna cosa que exigeix, de qui ho intenta, un esforç de recreació i d'estudi. Exigeix inventiva.»

Paulo Freire
(*L'educació com a pràctica de la llibertat*, 1994)

Introducció i objectius

Vivim en un món en constant canvi i en el qual nous coneixements, noves formes de comunicació i d'informació són promogudes a gran velocitat des d'instàncies que se situen ben fora de nosaltres. Per aquest motiu, ens trobem sovint immersos en dinàmiques que ens sobrepassen, que fins i tot ens desconcerten perquè, d'alguna manera, som impulsats des de fora de nosaltres mateixos.

En aquest context inestable tenen poc valor educatiu els coneixements acabats, els definitivament estructurats, els conceptes definits i tancats. Malgrat això, treballs recents (Hargreaves, 1996) mostren les dificultats del professorat per modificar en profunditat una pràctica educativa caracteritzada, amb més o menys sofisticació tècnica, per la transmissió de coneixements ja elaborats.

Les dificultats per abandonar models d'ensenyament i aprenentatge i substituir-los per altres que facilitin la comprensió del món actual, així com la pròpia vida, és un problema important, tant en l'educació d'infants i adolescents com en la formació de mestres i també en la formació docent del professorat universitari.

Abordar la solució d'aquesta problemàtica passa no solament per la crítica teòrica als models que es volen superar, sinó també, i fonamentalment, per la vivència

significativa de nous models educatius que puguin anar desplaçant allò que avui no serveix dels model antics, per altres maneres de pensar i de fer.

El treball que hem realitzat i ara presentem s'emmarca en aquesta problemàtica i pretén aconseguir els objectius següents:

1. Pensar el treball docent del departament de Didàctiques Específiques de la UdL, des de la perspectiva de la seva adequació, tant teòrica com pràctica, als canvis actuals en l'educació infantil i primària.
2. Dissenyar, experimentar i avaluar tant en el si de les assignatures com de forma interdisciplinària, situacions educatives que permetin als futurs mestres el treball per projectes.
3. Promoure, tant en els futurs mestres com en nosaltres, les seves professores i professors, la construcció vital i crítica de models educatius més coherents amb les necessitats de la societat actual. Es tracta d'aprendre mentre s'ensenya. Els alumnes treballen en projectes mentre nosaltres tenim també un projecte de treball docent.

4. Generar, a partir dels diferents treballs per projectes, recursos didàctics recolzats en les noves tecnologies que contribueixin a la millora de la formació dels mestres, creant una plataforma virtual per a la formació inicial i permanent.

El treball per projectes com a model en la formació inicial dels mestres

S'ha escollit el treball per projectes perquè es considera una proposta interessant, bàsicament per les raons següents:

1. Per la seva concepció del saber com quelcom inacabat.
2. Per la importància que aquesta metodologia dóna al saber interdisciplinari. Perquè d'alguna manera surt al pas de la problemàtica de la fragmentació del coneixement.
3. Per les possibilitats que dóna de crear situacions de vivència democràtica.
4. Per les possibilitats que ofereix de contribuir a la construcció d'identitats.
5. Per l'estímul a la modificació de l'espai i del temps en la formació de mestres, motor estructural de canvi.
6. Pel respecte a l'epistemologia dels diferents coneixements humans.
7. Per la seva promoció de l'accés crític a la informació i a la manera de relacionar-se amb ella.

Anem a continuació a desenvolupar cadascun d'aquests apartats, que entenem com la base teòrica del nostre treball d'innovació docent.

1. El saber inacabat

En el context de canvis que vivim, els coneixements evolucionen molt ràpidament. Allò que en un moment determinat pot servir per entendre una realitat, queda en poc temps obsolet, amb poca capacitat per explicar situacions concretes. Una educació que pretén situar els futurs mestres en circumstàncies canviants ha d'entendre el coneixement com quelcom no assolit, una «ciència buscada» en termes ja utilitzats per Aristòtil.

Un saber que confia més en el camí que es va fent que no pas en la meta assolida, un saber que sap de les incerteses i dificultats. Potser es tracta d'una forma de saber que s'assembla més a la vida entesa com una aventura (Morin, 2001), amb tots els seus interrogants, dubtes i riscos.

En una concepció del saber com quelcom inacabat, els desencerts i els errors tenen una dimensió diferent. Ja no es tracta d'allò que cal negar, d'allò de què cal fugir. Els errors formen part del coneixement humà, el caracteritzen i estan provocats per la percepció, pels nostres raonaments i per la nostra subjectivitat (Morin, 2001).

Saber dels errors i entrebancs quan s'ensenya i s'aprèn ajuda a potenciar actituds receptives, obertes, més respectuoses amb els pensaments dels altres. Les crítiques a d'altres opinions solen ser més creatives i menys distorsionants perquè es comprèn la importància de l'experiència de cadascú, l'interès de la matisació del que es diu, de la revisió constant, del 're-pensar' en aquest complex i difícil camí d'un saber dinàmic.

Però saber dels errors i conviure amb ells provoca també una sensació d'incertesa davant de la pèrdua de seguretat que dona un coneixement acabat, estructurat, coherent, tancat, veritable. Per això cal estar alerta, deixar que ens sorprengui el que no esperem, deixar emergir els dubtes, els problemes..., aprendre a conviure amb la recerca com a mestres, com a alumnes.

Crear situacions educatives on la vivència de tot això sigui possible pot anar modificant en els futurs mestres, i també en nosaltres els seus professors, la concepció del saber i poder-lo entendre i viure com quelcom inacabat, incomplet.

2. Contra un saber que fragmenta

Cada cop són més freqüents les aportacions de diferents autors alertant del perill de la fragmentació del coneixement. Ortega i Gasset a principis del segle XX deia: «la especialización ha roto en pedazos al hombre». Edgard Morin (1984), quan reflexiona sobre el valor necessari per a considerar la complexitat del món i de la vida, ens estimula a replantejar el principi de les disciplines que trenca, diu, no solament l'objecte d'estudi sinó també a nosaltres mateixos. També Castoriadis (2002) afirma que el pensament que fragmenta oculta el que és subjectiu, afectiu, lliure, creatiu.

Davant d'aquest perill de ruptura ens cal plantejar, també des de la formació de mestres, si ha arribat ja el moment de qüestionar i, fins i tot, d'enderrocar les muralles que hem anat construint entre naturalesa i cultura; ciència i filosofia; humanitat i tècnica; pensament i vida; objecte i subjecte. Muralles que en un temps es varen construir pensant que ens ajudarien a conèixer millor la realitat, a aprofundir-ne millor des l'especialització, però que avui es mostren sovint com uns murs que oculten la realitat, que ens dificulten la comprensió del món complex, i de nosaltres mateixos.

Perquè la forma d'atansar-nos a la realitat i de pensar influeix significativament en la manera d'entendre el món, de comprendre'ns a nosaltres i als altres. Un pensament fragmentat, disciplinar (disciplinat?) ens porta a veure el món compartimentat i a la persona trencada. La complexitat del món actual no pot ser entesa des de maneres compartimentades de pensar. Cal reformar el pensament (Morin, 2000) i això té molt a veure amb l'educació. Ja que

educar és bàsicament col·laborar en la comprensió de tot allò que es refereix als éssers humans i al món en què vivim. No tenen sentit avui aproximacions lineals i parcel·lades a la realitat. Els problemes són complexos i globals i la seva comprensió i solució passa necessàriament pel pensament i l'acció complexa, holística, interdisciplinària. Per relacionar més que no pas aïllar o fraccionar.

Aquest és un repte difícil per a la universitat, que des de fa segles ha fonamentat la seva recerca i la seva docència en l'especialització; peròensem que avui és ja imprescindible.

El treball per projectes pot ajudar en la construcció d'aquest pensament complex, ja que proposa partir de problemàtiques de la realitat que cal anar resolent des de metodologies rigoroses i diverses que inclouen diferents punts de vista al partir sempre de l'experiència i del saber de qui vol aprendre. Treballar per projectes implica acceptar el que és desconegut, i l'aproximació a la realitat des de perspectives diferents, complementàries, fins i tot incertes i contradictòries.

3. El saber democràtic

Si es tracta de promoure un tipus de saber cap al que es va, des de la complexitat interdisciplinària, caldrà en primer lloc reconèixer els límits del propi coneixement, així com la necessitat dels sabers i vivències dels altres, i això té molt a veure amb la democràcia.

Posar en comú, compartir el que se sap, discrepar, actuar amb la perspectiva de comprendre millor el món i, si cal, modificar-lo, suposa reconèixer el valor de l'experiència humana i de les trajectòries vitals i de coneixement de cadascú. En conseqüència, entra en crisi per una banda el paper de «l'expert», d'aquell que sap i transmet als altres el seu saber; per l'altra es desmitifica la idea que hi ha unes persones que «sí saben» i en conseqüència podem abandonar en elles la presa de decisions i el govern.

La forma de saber que es proposa en el nostre treball comporta responsabilitzar-se del que es pensa, del que es diu, de les iniciatives d'acció, de la seva realització i això té molt a veure amb la definició de ciutadà que ja feia Aristòtil: «Ciutadà és tot aquell capaç de governar i ser governat».

Perquè la democràcia és educació. Una forma de vida que s'aprèn vivint-la, un saber experiencial. El treball per projectes, per les seves característiques de situació problemàtica que cal comprendre i mirar de resoldre, planteja ocasions per a viure la democràcia: cal argumentar, discrepar amb fonament, reconèixer conflictes i saber-los elaborar, pensar junts, arriscar-se, decidir, conèixer els límits, responsabilitzar-se...

I perquè l'exercici de la democràcia té molt a veure amb la necessitat de reformar el pensament (Castoriadis, 1998). Formar ciutadans amb capacitat per fer front als problemes del nostre temps vol dir capacitar-los per a decidir amb independència dels «experts», dels que ho saben «tot», i això tan sols és possible amb un saber elaborat i compartit,

que no exclogui el subjecte, que sigui el resultat de la seva experiència vital.

4. Contribuir a la construcció d'identitats

Els canvis vertiginosos, les noves formes de comunicació, la quantitat d'informació disponible, les noves formes de relació humana, la virtualitat... estan promovent identitats molt diferents a les que fins ara estàvem acostumats.

Aquesta nova situació individual i social, lligada sovint a acceleració i precipitació, fa difícil la connexió amb la pròpia subjectivitat, parar-se a pensar, trobar models, construir-se un mateix, reconèixer-se, comprendre's, i això tant pel que fa als infants com als adolescents i els adults.

Es necessiten espais i temps per a trobar-nos en el que fem, en el que diem, en el que aprenem, perquè això contribueix a la identitat, a poder anar donant sentit a l'existència. Ja que si una persona no pot reconèixer-se, pertànyer a ella mateixa, té dificultats per a trobar un lloc en el món i, encara més, mirar de transformar-lo. No apropiant-se dels aprenentatges i d'un mateix pot fer pensar que hi ha algú que sí sap, que sí posseeix el coneixement, dificultant la consciència del propi ser i en conseqüència l'exercici actiu de la democràcia.

El treball per projectes, amb el plantejament democràtic de la seva elaboració que abans hem plantejat, contribueix a la creació d'espais públics en el sentit d'espais reals o simbòlics on és possible posar en qüestió col·lectivament

pensament, experiències, prejudicis, vivències... Aquesta dimensió social de la construcció de saber, que aquesta forma de treball potencia, contribueix també a la construcció d'identitats perquè, com diu J. L. Ramírez (1994), solament escoltant i respectant les opinions dels altres i notant les diferències amb el propi pensament podem entendre quina és la nostra identitat. Perquè encara que la construcció de la identitat sigui viscuda com quelcom individual i subjectiu, la construcció del coneixement que la fa possible es dona en l'àmbit col·lectiu, de col·laboració (Zaidan i Diniz, 1999).

Discutir amb valentia els problemes (Freire, 1996) comprendre les dificultats per, a partir de la pròpia consciència, tenir valor i força per lluitar en lloc de ser arrossegat a la pèrdua del propi jo..., això solament és possible a partir d'una educació que promogui el diàleg constant, les revisions permanents dels propis pensaments, les anàlisis crítiques dels descobriments realitzats, la recerca de canvis en la realitat que es va descobrint.

Perquè la problemàtica de la construcció d'identitats avui està molt relacionada amb les dificultats per a pensar que les dinàmiques socials validen: la valoració del que és efímer, de la renovació, del consum, de l'èxit ràpid, de la velocitat... posa obstacles a la reflexió serena, si convé compartida, a la connexió amb els propis desitjos, al contacte profund amb els propis límits i possibilitats, a la recerca de camins personals. I no poder fer això, no poder-nos relacionar individualment i conscientment amb les dinàmiques socials, provoca malestar, patiment (Galende,

1997) que afecta la vida emocional, el pensament, el cos, la capacitat d'acció de les persones.

El treball per projectes busca aquesta relació entre el que és individual i la realitat, entre la vida individual i social mentre es van descobrint i construint aquestes relacions, per aquest motiu pot afavorir la construcció d'identitats més saludables en els infants, en els futurs mestres, en nosaltres mateixos.

5. Modificació dels espais i del temps

El treball per projectes, diu F. Hernández, ajuda a repensar i refer l'escola. Nosaltres pensem —o potser aquest és el nostre desig— que pot ajudar també a repensar i refer la formació de mestres, ja que empeny a reorganitzar els espais i el temps.

El treball per projectes, tal com l'anem plantejant, necessita d'espais més flexibles que les aules habituals, on siguin possible els debats per petits grups, les posades en comú, la recerca d'informació, el disseny i l'explicació de propostes i conclusions... Espais que qüestionin la possessió única del saber per part del professor que ja no ha d'ocupar el lloc central i unidireccional de l'espai perquè ja no és ell o ella únicament qui parla, qui té coses a dir, perquè no és l'únic que sap.

També cal modificar la concepció del temps d'aprenentatge. No és un temps tan lineal —*cronos*— ni mesurat. És un temps més vital, més volumètric —*kairos*— que inclou els

pensaments, les vivències, els treballs dels alumnes i els nostres quan no som a l'aula. Quan recordem, llegim, parlem amb els altres... Potser el treball per projectes en la formació de mestres suposarà —avui encara no gosem fer-ho— replantejar el temps en la formació dels mestres i contribuir així a trencar la distribució rígida per matèries, i afavorir un pensament més global i complex.

6. Tecnologies de la informació i la comunicació

Els canvis produïts en la societat, i per tant en l'escola, arran de l'aparició de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) han afectat totes les àrees de la nostra vida i es fa ja molt difícil pensar en un ensenyament que no inclogui, en un menor o major grau, els mitjans que ofereix la tecnologia. Com afirmen nombrosos especialistes (cf. Castells, 1998: 92), la tecnologia de la informació i la capacitat per manejar-la és, en el segle XXI, el factor crític que genera i permet l'accés a la riquesa, el poder i el coneixement. La formació inicial no pot obviar aquest fet, per la seva importància, tant per als mestres com per als seus futurs alumnes. Tampoc no es pot oblidar que aquesta situació es produeix en un entorn social canviant i paradoxal, ja que, per primera vegada, els infants i els adolescents s'hi troben més còmodes i sovint estan més formats que els adults en relació amb la innovació tecnològica.

No pot perdre's de vista, però, que la finalitat última de la didàctica específica és l'adquisició del coneixement i que les TIC no són, en sí mateixes, ni una teoria ni un mètode per arribar-hi. La integració en el currículum d'activitats que plantegin l'ús de la tecnologia dependrà de la nostra capacitat per a planificar, dissenyar i dur a terme una activitat educativa efectiva.

És per això que des d'aquest projecte es proposa una implementació de les TIC basada en una filosofia de partida que valori les seves possibilitats didàctiques en el procés educatiu i ajudi a assumir un canvi en els papers tradicionals en l'educació. Som conscients que la pròpia naturalesa del medi genera, per a la seva aplicació didàctica, una sèrie de problemes que no concorren en altres recursos. La seva evolució ràpida i constant fa que la distància entre les seves possibilitats i les aplicacions que efectivament poden implementar-se en l'aula creixin a un ritme vertiginós. Estem davant un tipus de medi que demanda, més que mai, contínues inversions, formació i motivació del professorat, dificultats reals per a la seva integració didàctica en l'aula. Els mestres d'un futur immediat hauran de tenir els coneixements tècnics necessaris sobre informàtica que els permetin dominar els funcionaments bàsics i resoldre els problemes que sorgeixin durant les sessions, però, sobretot, hauran de tenir criteris per a seleccionar i aplicar els materials realitzats en els suports digitals, capacitat per a contextualitzar i compaginar aquests nous productes amb el currículum, flexibilitat per a adequar el seu paper a les noves necessitats educatives i orientar als seus alumnes en les tasques derivades d'aquests mitjans.

Aquestes capacitats poden circumscriure's en quatre àrees de necessitats emergents del docent: *a)* destresa en els mecanismes de recerca; *b)* capacitat avaluadora; *c)* capacitat creadora de material didàctic, i *d)* capacitat integradora, és a dir, destresa per integrar els recursos tecnològics en el seu ensenyament.

Aquestes necessitats són les que s'ha intentat tenir en compte en el projecte, així com posar de relleu que la formació del docent en aquest camp ha de dur-li a emprar les TIC per a fomentar i reforçar el treball en equip; potenciar la iniciativa i la capacitat creadora del professorat i de l'alumnat; afavorir la integració de l'alumnat, aproximant-lo al seu entorn; desenvolupar una nova manera d'educar activa, oberta a la vida, democràtica, crítica i solidària i dinamitzar la comunicació entre la comunitat escolar. Les possibilitats que el mitjà ofereix, com ara la capacitat d'emmagatzematge d'informació i el seu accés ràpid i fàcil, la disponibilitat d'informació actualitzada, la flexibilitat i adaptabilitat d'ús, així com l'alt grau d'interacció, afavoreixen unes noves metodologies de treball en l'aula que comporten una major implicació activa de l'alumne en les tasques d'ensenyament-aprenentatge, un control més ampli del seu procés d'aprenentatge i majors possibilitats d'aprenentatge autoreglat. No es tracta simplement de considerar que l'alumnat aprèn a un ritme diferent sinó que es reconsidera i reorganitza l'ensenyament a partir dels trets diferencials dels discents en contextos d'aprenentatge sincrònics i asincrònics: permet fonamentar els processos d'ensenyament-aprenentatge en les capacitats, destreses, habilitats, interessos i necessitats de l'alumnat.

Una escola participativa, oberta i reflexiva, que s'enriqueixi amb la diversitat, que doni resposta a les necessitats de tots i cadascun dels alumnes precisa d'uns mitjans prou flexibles

que permetin satisfer les necessitats educatives diferencials de cadascun dels alumnes.

Metodologia de treball

En reunions setmanals s'han realitzat els treballs següents:

1. Construcció conjunta del marc teòric de referència, a partir de lectures i debats.
2. Disseny i crítica de les diferents propostes de treballs per projectes presentades pels professors i professores a títol individual o en grup.
3. Assessorament extern sobre problemàtiques específiques:
 - La metodologia d'investigació qualitativa en la millora docent.
 - El treball per projectes en la formació inicial del professorat.
 - Experiències de formació inicial dels mestres en altres països: Brasil i Holanda.
4. Visites a centres escolars significatius:
 - Escola Amara Berri, Donostia.
 - Escoles de les comarques de la Safor i la Vall d'Albaida, València.

Aquest treball de reflexió, disseny i crítica ens ha permès proposar els treballs per projectes que presentem a continuació.

Descripció dels diferents treballs per projectes

- **Treball per projectes en didàctica de les ciències**
Didàctica de les Ciències Experimentals
- **De l'estudi de la comarca al coneixement del món**
Didàctica de les Ciències Socials
- **Competències per a substituir les estratègies d'ensenyament dels docents i millorar el procés d'aprenentatge dels discents**
Didàctica de l'Expressió Corporal
- **Estratègies com a punt de vista integrador de la docència i l'aprenentatge autònom de l'alumnat**
Didàctica de l'Expressió Corporal
- **L'aprenentatge autoadaptatiu en la formació inicial dels mestres de la titulació d'educació física**
Didàctica de l'Expressió Corporal
- **Assistent digital per a la realització d'harmonitzacions musicals de la cançó popular catalana**
Didàctica de l'Expressió Musical
- **Proposta per a la introducció de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en la formació inicial dels mestres especialistes en llengua estrangera**
Didàctica de la Llengua i la Literatura
- **La biblioteca, un univers**
Didàctica de la Llengua i la Literatura
- **Un llibre per a la biblioteca de l'aula. Projecte d'animació a la lectura**
Didàctica de la Llengua i la Literatura
- **Save the Earth**
Didàctica de la Llengua i la Literatura
- **Com es representa el cos? Per explorar l'art contemporani des de l'educació artística**
Didàctica de l'Expressió Plàstica
- **La realitat i la literatura**
Interàrees
- **Narratives i cinema d'animació**
Interàrees
- **Descobrir Dalí**
Interàrees
- **Creativitat: reflexió i acció**
Interàrees

Treball per projectes en didàctica de les ciències

Anna Gené Duch

Didàctica de les Ciències Experimentals

Tenien molts errors sobre el seu cos. L'havien fragmentat, havien pensat les seves funcions i òrgans aïlladament, i entenien molt poc de la complexitat del seu funcionament. Se sentien insegurs quan es referien a temes bàsics com el moviment de la terra, la caiguda d'objectes, l'evolució dels éssers vius, l'alimentació de les plantes... Tampoc no guardaven gaires bons records de la seva experiència escolar: potser una dissecció de pulmó de corder, alguna pel·lícula, una sortida al camp.

Descobrir la seva pròpia ignorància els va produir inquietud; al cap i a la fi haurien d'ajudar als infants, els seus futurs alumnes, a comprendre tot allò.

Per què sabien tan poques ciències? Què havia passat? Aquesta fou la primera qüestió que ens vàrem plantejar i que vàrem respondre treballant mitjançant la metodologia del treball per projectes.

Però un cop van reconèixer les causes de les seves dificultats calia aprendre a construir coneixements científics. Com fer-ho? Aquest ha estat el segon problema que hem considerat aquest curs i que hem concretat en l'estudi del cos humà.

OBJECTIUS

- Comprendre els factors que contribueixen a les dificultats per aprendre ciències experimentals en l'etapa escolar.
- Reconèixer aquests factors en la seva pròpia experiència d'aprenentatge.

- Viure la possibilitat de construir coneixements científics mitjançant el treball per projectes i les característiques de la metodologia científica.
- Saber ensenyar el que han après amb metodologies d'ensenyament-aprenentatge alternatives.

METODOLOGIA

1. Resolució de la primera problemàtica:

Per què no hem après temes científics bàsics malgrat haver-los estudiat?

Partir d'experiències viscudes, d'hipòtesis que pretenien explicar la situació. Varen sorgir moltes possibilitats: metodologies de treball inadequades, poques pràctiques, poca implicació personal en el tema, molta repetició sense significat, etc. Calia contrastar totes les seves opinions i explicacions. Com fer-ho? Buscar informació a la biblioteca o a Internet podia ser útil. També parlar amb mestres i infants podia ajudar.

Per grups varen estar treballant per a poder contrastar les seves hipòtesis, també varen descobrir o, millor, re-descobrir coneixements que ja tenien però que van prendre una altra dimensió: l'interès de partir de problemes concrets d'investigació, importància de donar unes primeres explicacions —hipòtesis— per a poder resoldre'ls, interès de dissenyar experiments i activitats de contrastació, elaboració dels resultats, redefinició dels problemes, recapitulació i redacció dels processos i conclusions, etc. I

tot això des de la discussió dinàmica, de les lectures complementàries, de les posades en comú, des de la crítica.

Les converses amb mestres en exercici i amb infants de primària varen resultar molt enriquidores. Van descobrir les dificultats per a canviar, l'interès en els nens i nenes que una metodologia inadequada podia destruir.

Per grups varen confeccionar una memòria del seu treball on tenia valor tant l'aspecte narratiu de les seves vivències i reflexions posteriors com els diferents marcs teòrics que els varen permetre comprendre les causes de les seves dificultats per aprendre ciències i gaudir de les problemàtiques científiques.

2. Resolució de la segona problemàtica:

Com podem aprendre coneixements científics?

Calia ara poder viure aprenent, la metodologia alternativa que havien anat descobrint. Per això es proposà l'estudi del seu cos, però no des de la seva fragmentació, sinó des de la pròpia vivència. Es tractava d'iniciar l'estudi partint de la comprensió de la força de l'impacte de la imatge del cos que ens arriba des dels mitjans de comunicació i des dels anuncis publicitaris.

Aquest estudi, realitzat en petits grups a partir de material divers, va permetre connectar amb les problemàtiques reals del seu propi cos i les seves vivències. A partir d'aquí els futurs mestres varen plantejar-se les següents

problemàtiques que es van anar transformant en treballs per projectes.

- Com podem explicar la importància actual de la cirurgia estètica? Com ens afecta?
- Per què necessitem fumar? Per què ens costa deixar-ho?
- Les mans: instrument «multiús». Com han evolucionat, quin paper tenen en la cultura? L'hominització.
- La maternitat. Dificultats i impediments socials. Com ens afecten? Per què?
- Què són els somnis? Com ens afecten? Què ens poden indicar?
- Comprensió de les emocions humanes. Perspectiva biològica.
- El procés d'envelliment. Canvis físics i biològics. L'envelliment i la societat.

Després de delimitar i d'explicitar els problemes que tenien interès en resoldre, i de presentar-los a la classe, es va iniciar l'explicitació i fonamentació de les seves hipòtesis a partir de les experiències viscudes, lectures anteriors... Un cop fet això, era necessari contrastar els seus pensaments amb aportacions de científics de diferents àmbits. S'inicià una recerca documental, bibliogràfica i a Internet. La informació era abundant i calia escollir convenientment el que veritablement era necessari. El treball no fou fàcil.

En aquest punt es va intensificar el treball amb la professora per tal de debatre en petits grups la direcció que anava agafant el treball específic. Un cop finalitzat el treball de tots els equips, es plantejà la necessitat de compartir amb els companys i companyes de la classe els aprenentatges dels diferents grups.

En aquest punt, vaig explicitar la importància de que la presentació del treball de cada grup no fos realitzada amb una metodologia expositiva. Calia buscar la coherència entre el com havien après com alumnes i el que podrien fer com a mestres. Considerar aquest aspecte i sobretot portar-ho a la pràctica va generar una dinàmica complexa. Vaig realitzar alguna sessió de tutoria específica amb els grups que ho varen necessitar. Finalment es passà a la presentació dels diferents treballs.

VALORACIÓ

Els futurs i les futures mestres varen respondre un qüestionari elaborat específicament i en el qual es feia referència no solament als seus aprenentatges científics, sinó també a la valoració didàctica de l'experiència viscuda. Les seves respostes indiquen una opinió favorable en la utilització dels treballs per projectes a l'aula. Ajuda a connectar —diuen— les experiències viscudes amb els coneixements científics, a aprendre amb més rigor a partir dels interessos, a obrir camins i, el que és millor, ensenyen a aprendre de formes diferents. Consideren important el paper del professor o professora, així com la participació dels companys de grup. Expressen també el perill d'una

informació excessiva que pot actuar com un soroll que pot impedir o dificultar la tria en profunditat dels coneixements necessaris.

Quant als coneixements científics apresos, consideren que l'aproximació no fragmentada al coneixement del cos els ha interessat i els ha fet aprendre coneixements que fins al moment els semblaven inaccessibles. En qualsevol cas, resulta difícil superar la manera habitual de comprendre el cos humà, per passar a pensar en ésser humà.

De l'estudi de la comarca al coneixement del món

Antònia M. Filella Pujol

Didàctica de les Ciències Socials

Aprendre és veure connexions en el món que ens envolta. Ensenyar és crear les condicions adequades perquè els estudiants puguin establir relacions conegudes entre els sabers col·lectius. Els que guanyen el Premi Nobel veuen lligams on no s'havien vist amb anterioritat.

John Polanyi, Premi Nobel de Química

Aquest projecte de treball forma part de l'assignatura de Ciències Socials i la seva Didàctica, troncal a l'especialitat d'Educació Primària.

Té com a bases referencials la psicologia, la sociologia, la pedagogia, la didàctica general i les altres matèries de la carrera per tal d'establir enllaços entre els diferents coneixements i la seva xarxa mental.

El tema sorgeix dels interessos dels alumnes i de la professora; en aquest cas, es va escollir la comarca del Segrià per haver-se posat de manifest en el diagnòstic inicial que els seus coneixements eren molt teòrics i no tenien coneixença ni punts referencials viscuts.

En aquest estudi, con en els altres de l'àrea social, els eixos estructurants o conceptes clau que es treballen són preferentment: l'espai geogràfic, el temps històric, la cultura i els valors.

OBJECTIUS

- Treballar conjuntament amb els companys del departament que fem el projecte i amb els alumnes a l'aula.
- Despertar en els alumnes l'interès per anar coneixent els seus propis processos d'aprenentatge i anar-los posant de manifest a través dels diferents continguts de les ciències socials.
- Crear un clima de confiança a l'aula que engresqui els alumnes i la professora a treballar plegats.

- Formar persones que gaudeixin i pateixin, si cal, fent de mestres.
- Conèixer i valorar la cultura pròpia i les alienes.
- Saber buscar informació (bibliogràfica i de la vida real) sobre el tema escollit de la comarca i sobre l'Amazònia, Egipte o el cultiu de la xocolata al món.
- Saber buscar i adaptar els continguts i els objectius indicats per alumnes de primària.
- Aprendre a contextualitzar el coneixement de l'àrea social.
- Adquirir punts de referència experiencials per comprendre realitats llunyanes.
- Elaborar activitats d'aprenentatge motivadores referides als apartats corresponents i plasmar-les dins una programació d'aula.
- Fer crítica constructiva i buscar sempre noves alternatives de millora.

METODOLOGIA

Es parteix dels coneixements previs i de l'experiència dels alumnes.

Es treballa a dos nivells:

- a partir dels interessos i vivències dels alumnes de la Facultat en l'àrea de Ciències Socials i la seva Didàctica;

- utilitzant com a referència professional l'activitat dels alumnes de les escoles d'educació primària, mitjançant vídeos i exemples dels treballs dels infants.

S'evidencia que els coneixements només poden ser entesos dins un conjunt. Cal contextualitzar.

Els aprenentatges són dinàmics i s'estructuren en una xarxa de relacions que es va reforçant amb les activitats d'aprenentatge. Cal fer conscients aquests processos en el terreny personal.

En l'estudi del Segrià cada grup enfoca l'aspecte triat des dels interessos i les experiències personals.

A l'hora d'estudiar l'Amazònia, Egipte o algun altre país llunyà es pretén relacionar i comparar aquestes realitats amb el propi medi, per valorar la cultura pròpia i les alienes.

TEMPORALITZACIÓ

La comarca s'havia treballat amb alumnes d'educació primària durant anys partint d'un dossier informatiu elaborat conjuntament amb la seva tutora. Se seguia preferentment el mètode experimental i el diàleg a l'aula, i d'aquesta manera es portava a terme també amb alumnes de la Facultat.

Des de fa dos anys, s'ha intentat elegir conjuntament amb els alumnes l'enfocament que es volia donar als diferents apartats de l'estudi, es preparen les activitats per a la seva posada en comú i cada grup les replanteja per tal de treballar-les després amb tot el grup classe.

L'experiència continua fins el juny de 2003, en què es veuran els resultats a través dels projecte-programació elaborats pels diferents grups d'alumnes del curs.

ACCIONS

- Sortida al tossal de La Caparrella per aprendre a observar i treure informació de la realitat.
- Sortida pel centre històric de Lleida fins a la Seu Vella per observar la ciutat, la comarca i la depressió central dins el relleu de Catalunya.
- Recerca d'informació adequada a l'enfocament del tema.
- Lectura i confecció de plànols de la maqueta del relleu del Segrià.
- Elaboració d'una programació sobre l'aspecte de la comarca triat per cada grup d'alumnes.
- Visita a una exposició sobre l'Amazònia.
- Visionat i comentari de pel·lícules: *Los últimos días del Edén*, *El príncep d'Egipte* i documentals sobre el tema.
- Confecció d'un mural sobre la selva amazònica.
- Conferència i diàleg amb una mestra de 2n de Primària sobre un treball d'aula plantejat pel fet de tenir un nen amazònic acabat d'arribar a l'escola.

VALORACIÓ

El que considerem més valuós de l'experiència del projecte està en:

- l'ocasió que ens brinda d'anar-nos connectant amb els companys i poder-nos enriquir amb les diferents aportacions del grup;
- l'obertura de mires que es va creant en alumnes i professors respecte a plantejar l'ensenyament-aprenentatge no solament en com ensenyar sinó en com s'aprèn millor;
- la interdisciplinarietat ens possibilita, a alumnes i professors, una major interconnexió entre els sabers que implica aprenentatges més sòlids;
- l'alumne se sent més segur quan té més guiatge, però creiem que aquesta nova manera de fer ajuda a pensar i els ajuda a prendre decisions pel seu propi compte.

**Competències per a substituir
les estratègies d'ensenyament dels
docents
i millorar el procés d'aprenentatge
dels discents**

Pere Blanco Felip

Didàctica de l'Expressió Corporal

Predir el model de societat futura que viuran els nostres alumnes és un tant quimèric; afloren moltes teories i moltes idees que intenten explicar quin serà el futur de l'educació en el tercer mil·lenni. Podem adonar-nos com els darrers esdeveniments que han estat més rellevants aquestes últimes dècades deixen empremtes que incideixen directament en el camp educatiu, afavorint canvis vertiginosos que transformen la societat.

Si fem una anàlisi prospectiva, contemplem distints escenaris que ressalten una dualitat que afecta notablement les relacions educatives: els que defineixen una cultura tecnològica, i consumista, basada en l'economia de mercat i teoritzen sobre la societat del coneixement, intentant que esdevingui patrimoni del mercat lliure en detriment de l'estat del benestar; i d'altres, de forma gairebé contraposada, defensen una democràcia socioeconòmica amb predomini d'un paradigma pràctic de tendència crítica.

Sigui quin sigui l'esdevenidor ens fa reflexionar sobre les noves intervencions educatives. Aquestes han de determinar un enfocament que ha d'anar més enllà del tradicional fet de transmetre coneixements per emmagatzemar cultura, ha de garantir la formació de persones aptes per liderar, gestionar i afavorir responsabilitats per als altres, implicant-se en la definició de pautes i opcions que responguin a les realitats canviants d'aquesta nova societat.

OBJECTIUS

Per mitjà del projecte es pretén que emergeixin i s'acomodin totes aquelles actuacions educatives que puguin afrontar amb criteris de llibertat i justícia social aquest futur que s'acosta lentament i tímidament, però amb molta consistència, i que ens exigeix canvis i responsabilitats en diferents àmbits. Si continuem utilitzant amb els alumnes els mateixos mètodes i bona part dels continguts que vàrem aprendre durant la carrera, difícilment els formarem per a les noves perspectives.

Els objectius previstos són els següents:

- Desenvolupar una cultura democràtica centrada en la dimensió humana i comunitària de les persones.

No és suficient presentar uns continguts més o menys ètics; s'han de rebre, comprendre'ls, elaborar-los i transmetre'ls des de la implicació en la cultura democràtica. Això no es pot realitzar sense la col·laboració coordinada i corresponsable de tots aquells que formen part d'una comunitat educativa, cadascú des del seu nivell i d'acord a les seves possibilitats.

- Desenvolupar l'autorealització des del treball en equip.

Una pràctica que desenvolupa la convivència, afavoreix el pluralisme cultural i democratitza les diferències de pensament i d'acció. La complexitat del nostre coneixement demana que els futurs docents estableixin relacions basades en la posada en comú per mitjà de la

pedagogia del diàleg i l'escolta, acceptant la diversitat de pensaments en un marc de cooperació.

- Sistematitzar la formació contínua per mitjà del coneixement.

Hem de pensar que els sabers que anem adquirint són temporals i que hem de renovar-los marginant aquells esquemes arcaics que es basaven en l'experiència adquirida en el temps. El coneixement actual ja no es concep com models estables o tancats. La dinàmica actual del coneixement s'interpreta en un espai que evoluciona en el temps i que canvia segons el context. Per aquest motiu la formació continuada d'avui dia es constitueix per mitjà de programes d'intensificació i no d'extensió dels sabers.

- Afavorir la utilització de models de canvi amb enfocament crític de la realitat social.

Utilitzar paradigmes que s'articulin des de l'activitat reflexiva i transformadora i que afavoreixin l'adquisició dels coneixements des de fonaments democràtics. Els futurs educadors no han de considerar-se simples instructors d'ensenyament sinó que, a més, han d'afegir el seu pensament i la seva visió crítica, compromentent-se amb el propi esforç a les fites col·lectives.

METODOLOGIA

Emmarcats en una perspectiva d'investigació qualitativa s'utilitzarà una proposta eclèctica basada en el mètode d'investigació-acció i el Paradigma Pedagògic Ignacià. Dos mètodes molt adequats per comprendre la pràctica docent, en els quals l'objectivitat s'adquireix des del coneixement del propi context i mitjançant la reflexió s'aconsegueix l'experiència de les actuacions educatives.

Es pot garantir que un equip de treball fonamentat en tots dos paradigmes aconseguirà que:

- Els subjectes s'agrupin per reflexionar sobre sí mateixos i per prendre decisions afins a la consecució dels objectius establerts.
- S'incorpori l'experiència i es proporcioni informació de com altres participants actuen a l'hora de desenvolupar l'objectiu de la investigació i de concretar fonaments per afermar valors.
- Es conegui com els altres membres de l'equip han desenvolupat els seus processos i sistemes per aconseguir millors resultats.
- Es considerin les prioritats en les activitats de millora.
- S'ajudi a millorar els processos educatius.
- S'incrementi l'efectivitat, l'eficàcia i l'adaptabilitat de l'actuació docent.

- Es promogui una consciència cooperativa i un sentit de vinculació per substituir el caràcter despersonalitzat que impera en l'actualitat.
- Es desenvolupi una mentalitat de canvi.

TEMPORALITZACIÓ

Aquest projecte està estructurat en diferents fases que s'han de dur a terme durant el segon quadrimestre del tercer curs de la titulació de mestre.

ACCIONS

1a fase: Etapa inicial

- Definició de l'objecte del projecte
- Formació dels equips
- Confecció d'un qüestionari d'avaluació inicial

2a fase: Etapa preparatòria

- Organització dels grups de treball: revisió del pla, explorar i preparar el camp d'actuació

3a fase: Etapa de desenvolupament i seguiment

- Cicle 1: Context, experiència, reflexió, acció i avaluació
- Cicle 2: Context, experiència, reflexió, acció i avaluació
- Cicle 3: Context, experiència, reflexió, acció i avaluació
- .../...

4a fase: Etapa final

- Treure conclusions
- Elaboració de l'informe final

DIFUSIÓ

Es preveu donar a conèixer el projecte utilitzant diferents mitjans: publicacions i presentació de comunicacions en congressos.

També es preveu la creació d'un espai per a la comunicació en format de web i amb un fòrum interactiu en el qual hi puguin participar alumnes i docents.

A més, aquest espai inclourà documentació a través de diferents enllaços:

1r enllaç: Context

- Context socioeducatiu
- Canvis per a transformar
- Protagonistes del canvi

2n enllaç: Experiència

- Equips cooperatius
- Cultura democràtica
- Formació contínua

3r enllaç: Reflexió

- Documents per a pensar
- Aportacions, suggeriments, opinions... correu obert
- Resultats dels qüestionaris

4t enllaç: Acció

- Mètode de treball

Estratègies com a punt de vista integrador de la docència i l'aprenentatge autònom de l'alumnat

Montserrat Comes Mirosa

Didàctica de l'Expressió Corporal

El tema d'interès d'aquest projecte se centra en trobar estratègies que ajudin l'alumnat a ser autònom en el seu aprenentatge (el que avui dia s'acostuma a anomenar 'aprendre a aprendre'). Aquest plantejament implica una actuació tant per part del professorat com de l'alumnat, ja que ambdós hauran d'actuar com a ensenyants i aprenents.

OBJECTIUS

- Identificar les estratègies que comproven l'aprenentatge de l'estructura interna de l'activitat.
- Identificar les estratègies que comproven l'anàlisi i reproducció de les accions motrius.
- Identificar les estratègies que comproven l'anàlisi de les situacions didàctiques.
- Identificar les estratègies que permeten el treball d'acord al nivell i ritme d'aprenentatge autònom.
- Identificar les estratègies que permeten el treball dels interessos d'aprenentatge autònom.
- Identificar les estratègies que potencien l'ampliació de continguts acadèmics.

METODOLOGIA

Enfocament metodològic

Context:	Natural
Metodologia:	Observacional
Tipus de dades:	Qualitatives
Anàlisi de les dades:	Interpretativa
Tipus d'accions a estudiar:	Molars
Posició de l'observador:	Èmica
Abandonament de l'estudi:	Holísitic
Tipus d'observació:	Participant
Capacitat de generalització:	Ideogràfica: estudi de cas instrumental

Estratègies de recollida de dades

Observació participant
Qüestionaris
Entrevistes semiestructurades
Discussió de grup
Fitxes (material didàctic)
Diaris
Transcripció de les classes

Triangulació

De dades
De l'investigador
Disciplinar
De moments

ACCIONS

Presentar situacions pràctiques de manera gradual per analitzar amb l'alumnat:

- estructura interna de l'activitat;
- la variació de la dificultat objectiva de la tasca d'acord a l'estructura interna de l'activitat;
- els criteris que aglutinen els diferents tipus d'estratègies: observació, significativitat lògica, zona de desenvolupament proper (ritmes i interessos) i tutoria entre iguals.

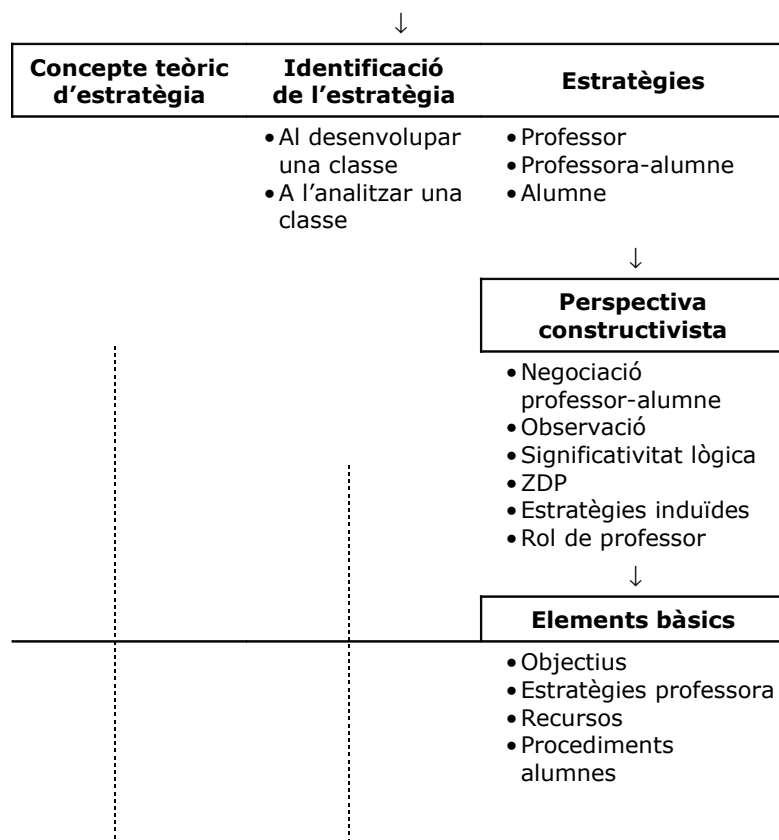
Tot aquest treball el realitzaria l'alumnat amb el guiatge del professorat.

Quant a les tasques que impliquen el professorat, es poden resumir en:

- anàlisi per part del professorat de l'estructura interna de l'activitat;
- anàlisi i transmissió de la pròpia forma d'aprendre;
- anàlisi d'algunes estratègies pròpies de cada alumne o alumna;
- adaptació/aportació d'estratègies per part de l'alumnat.

AVALUACIÓ

Què vull posar en evidència
Des d'una perspectiva docent

DIFUSIÓ

Inicialment, la difusió que es pretén donar al projecte contempla els mitjans i els àmbits següents:

- Tesi doctoral (ja presentada a la UdL)
- Pàgina web del departament
- Participació en congressos
- Publicació en format de llibre, completat amb un CD
- Centre de Recursos

L'aprenentatge autoadaptatiu en la formació inicial dels mestres de la titulació d'educació física

Carme Jové Deltell

Didàctica de l'Expressió Corporal

Si ens aturem a observar quina actitud prenen els alumnes durant la sessió d'educació física i els invitem a reflexionar-ne, podem dir –i, de fet, així ho expressen– que majoritàriament se senten més segurs davant de situacions proposades directament pel professor, ja que saben concretament què s'espera d'ells i quina resposta han de donar; poques vegades s'impliquen en un acte creatiu ja que no saben si la seva resposta serà considerada vàlida pel professor.

Si pensem que no tots aprenem de la mateixa manera, que tots ens encetem en el procés d'ensenyament-aprenentatge des de diferents realitats (educació, motivacions, històries viscudes...), ens adonem que no sempre la manera com ensenya el professor és la manera com aprèn l'alumne o, si més no, com li és més fàcil d'aprendre.

Endinsar-nos en l'aprenentatge autoadaptatiu, és a dir, incidir en totes aquelles estratègies que empren conjuntament el professor i l'alumne en el procés d'ensenyament-aprenentatge i que ha de ser diferent per a cadascun de nosaltres, és la finalitat que es pretén desenvolupar mitjançant aquest projecte.

OBJECTIUS

- Potenciar en el professor i en l'alumne la capacitat de reflexionar envers el seu propi procés d'ensenyament-aprenentatge.
- Aprofundir en la manera com aprenem individualment a partir de motivacions personals vers l'assignatura.

- Identificar les estratègies i els instruments utilitzats en el procés d'ensenyament-aprenentatge.
- Transferir les experiències a la totalitat del grup.

METODOLOGIA

S'emmarca dins el paradigma qualitatiu amb un enfocament interpretatiu i naturalista.

Els instruments que utilitzem són: els grups de discussió, l'entrevista semiestructurada, l'observació participant i l'acció tutorial amb els alumnes.

TEMPORALITZACIÓ

Aquest projecte està estructurat en tres grans fases o moments importants, que es corresponen amb el primer quadrimestre del segon curs i amb el primer i segon quadrimestres de tercer curs de la titulació de mestre d'educació física.

ACCIONS

Seguint el plantejament de la temporalització, les accions a realitzar estan estructurades en tres fases, a les quals anomenem 'accions importants':

PRIMERA ACCIÓ. Reflexió i identificació de la situació problema a investigar per part de cadascun dels alumnes, així com la cerca de la informació necessària.

S'elaboren els fulls per al seguiment i l'avaluació de l'assignatura que es respondran de manera individual i grupal.

Es determina quina serà l'activitat d'ensenyament-aprenentatge que es desenvoluparà durant el quadrimestre, alhora que es valorarà i s'elaboraran unes conclusions.

Aquest primer moment se situa en el primer quadrimestre del segon curs.

SEGONA ACCIÓ. Es concreta durant el període de pràctiques a les escoles. S'intenta transferir l'experiència als alumnes de primària, així com fer partícips de l'experiència als mestres d'educació física de les diferents escoles.

Cal iniciar els alumnes en la pràctica de reflexionar sobre el seu procés d'aprenentatge i en l'autoavaluació, per la qual cosa se'ls demana que omplin els fulls i que dediquin un temps per al diàleg (concretar què s'ha treballat, com s'han sentit més còmodes, com ha estat la relació amb el grup, quines dificultats han tingut, què els agrada més: reproduir, crear, dirigir, ser dirigits, aportar, que aportin, consensuar, creure, etc.), amb la finalitat d'evidenciar el procés individual i/o grupal d'ensenyament-aprenentatge.

TERCERA ACCIÓ. Es concreta al tercer curs, una vegada finalitzat el període de pràctiques, a l'assignatura troncal Educació Física i la seva Didàctica II.

És un espai per a la reflexió, on es poden modificar els fulls, si es creu necessari, s'intercanvien les diferents experiències, s'aporten noves idees, s'elabora nou material..., i es considera la represa del projecte en properes etapes per donar-li continuïtat.

VALORACIÓ

Una vegada finalitzada l'experiència, el grup ha volgut destacar com a importants els aspectes següents del procés:

- Actualment poden valorar amb coherència diferents estratègies pedagògiques, emfasitzant la resolució de problemes com aquella que incideix directament en el protagonisme de l'alumne acompanyat per la figura del professor, aspecte molt important dins el nostre projecte.
- Es manifesten conscients de les diferències individuals dins el grup i de la dificultat d'adequar les activitats realitzades segons aquestes diferències, per la qual cosa s'introdueixen en la diversitat i la seva conseqüent atenció, i sol·liciten més formació sobre aquest tema.
- Valoren molt positivament el plantejament de l'activitat en el sentit que poden organitzar i desenvolupar un discurs elaborat per ells mateixos, el qual senten pròxim

i els motiva intrínsecament en la consecució dels objectius plantejats.

- Prenen consciència de la manera com els satisfà més aprendre individualment: hi ha alumnes que opten per organitzar i dirigir l'activitat, d'altres se senten més segurs si algú altre la dirigeix i solament han d'atendre el seu propi ensinistrament i superació en l'activitat...; tots aquests aspectes en relació amb el nivell que té cada alumne i amb la seva manera de ser i d'estar en el grup.
- Expressen la necessitat d'una organització precisa i complexa al mateix temps, que garanteixi l'evolució dels diferents membres del grup a partir de les necessitats de cadascú.
- Consideren que el respecte cap a un mateix i cap als altres és bàsic per treballar conjuntament i valoren molt positivament el fet d'incidir sobre aquest valor alhora que es progressa en l'activitat plantejada.
- Manifesten la dificultat d'aportar idees des de perspectives diferents i, el que és més important, des de diferents nivells, tant en el ritme d'aprenentatge com en els seus coneixements previs.

DIFUSIÓ

- Donar a conèixer aquestes petites experiències utilitzant els espais per a les comunicacions dels diferents congressos de la nostra àrea i d'altres de temàtica educativa general.

En aquest sentit, es va participar en el XX Congreso Nacional 'Educación Física y Universidad', celebrat a Guadalajara el juliol de 2002, amb la presentació de la comunicació «Aprendizaje autoadaptativo en alumnos universitarios de la titulación de maestro de educación física: una propuesta de trabajo» de l'autora M. Carme Jové Deltell i que ha estat publicada al llibre d'actes del Congrés.

- Aprofitar els fòrums de debat organitzats periòdicament per diferents institucions relacionades amb l'àmbit de l'educació.
- Creació d'un espai per a la comunicació en format web, a manera fòrum interactiu, en què pugui participar el professorat i l'alumnat de la facultat i de les escoles, així com qualsevol persona interessada en el tema.

Assistent digital per a la realització d'harmonitzacions musicals de la cançó popular catalana

Antoni Tolmos Tena

Didàctica de l'Expressió Musical

La presència de les TIC és ja un fet que a poc a poc tendeix a convertir-se en un component inseparable de qualsevol àmbit de la societat actual. En el món educatiu, les noves tecnologies estan canviant de manera significativa el tradicional binomi d'ensenyament-aprenentatge. Les TIC no són tan sols un recurs opcional i alternatiu a la metodologia clàssica sinó un tret distintiu de qualsevol forma de transmissió i d'assimilació d'informació.

En l'àmbit de l'educació musical, les noves tecnologies estan incorporant recursos didàctics que, en veure els seus resultats, no només han convençut els pedagogs més escèptics sinó que han convertit aquestes eines digitals en un company imprescindible d'altíssima qualitat docent. Cal insistir però, que la utilització de les TIC a l'ensenyament mai no ha de pretendre de substituir totalment el professor sinó que ha de servir com a suport de les tasques docents, tant presencials com fora de l'aula. El referent ha de continuar sent el professor i les TIC han de ser més un mitjà que una finalitat.

Aquest projecte pretén dissenyar una eina de suport informàtic per a l'assignatura de Formació Instrumental - Piano de la titulació de Mestre Especialista en Educació Musical.

OBJECTIUS

Amb l'harmonitzador digital es pretén l'alumne o l'alumna de Formació Instrumental podrà:

- Realitzar harmonitzacions del tipus funcional escoltant-les en temps real i amb capacitat de correcció automàtica.
- Assimilar millor les diferents funcions tonals i harmòniques d'una tonalitat per mitjà de l'audició d'acords.
- Treballar l'harmonia mitjançant aquesta eina sense la necessitat de dominar la tècnica pianística tradicional.

Harmonitzador de cançons

Es podran triar diverses tonalitats. De moment només una (C).

Al passar el mouse per sobre es visualitza i s'escolta

Tria tonalitat: C

Triades C Dm Em F G Am Bdim

Quatriades CMaj7 Dm7 Em7 FMaj7 G7 Am7 Bm7(b5)

Dominants secundàries A7 B7 C7 D7 E7

S'arrasta l'escollit i es deixa caure en un quadre gris

Play= reproduïx a la vegada la cançó i els acords posats a les caselles grises

Acord

IV° 7

FMaj7

El noi de la mare

◀◀ Stop ▶▶ Record ▶▶

Esquema de funcionament de l'hamonitzador digital

METODOLOGIA

Aquest projecte constarà de les fases de treball següents:

1. Cerca dels productes i les eines ja existents en aquest àmbit (programari i recursos en línia).
2. Anàlisi dels punts forts i febles del material catalogat.
3. Disseny del nou suport digital.
4. Banc de proves amb alumnes de l'especialitat d'Educació Musical a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida.
5. Valoració dels resultats en funció dels objectius inicials i modificació del nou material, si escau.

TEMPORALITZACIÓ

Curs 2001-2002	1er quadrimestre:	Fase 1
	2n quadrimestre:	Fase 2
Curs 2002-2003	1er quadrimestre:	Fase 3
	2n quadrimestre:	Fases 4 i 5

ACCIONS

En l'elaboració d'aquest projecte s'actuarà principalment amb els alumnes de dues assignatures de la titulació de Mestre especialista en Educació Musical: Composició i Informàtica Musical, i Formació Instrumental. Els primers ho faran des del punt de vista del domini tècnic de la nova

aplicació i els segons des de la vessant auditiva i de reconeixement de l'harmonia funcional de les cançons populars.

VALORACIÓ

La valoració de la nova eina digital anirà en funció dels ítems següents:

- a) Facilitat d'ús del suport digital en software i web.
- b) Capacitat d'assimilació del fet harmònic en l'aplicació d'acords a una melodia popular.
- c) Valoració de l'eina informàtica en relació amb la metodologia d'ensenyament tradicional d'aquest continguts.

DIFUSIÓ

Aquest projecte i el nou material que se'n derivi es difondrà per les següents vies:

- Comunicacions en congressos en els àmbits d'innovació docent i d'incorporació de les TIC en l'educació.
- Publicació en revistes especialitzades en educació musical.
- Web del projecte on s'inclou la creació d'aquesta eina digital.

Proposta per a la introducció de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en la formació inicial dels mestres especialistes en llengua estrangera

Montserrat Casanovas Català

Didàctica de la Llengua i la Literatura

El mestre és el professional de l'educació que, a través de la seva intervenció, afavoreix el desenvolupament dels infants, potencia la seva autonomia i promou la construcció dels coneixements que han d'ajudar-los a créixer com a persones. Els estudis de Magisteri responen a la necessitat d'assegurar una educació de qualitat que s'adapti als canvis socials, culturals i tecnològics de la societat actual, en constant expansió i projecció a Europa i al món.

Aquestes exigències socials ens duen a considerar una qüestió, des del nostre punt de vista, fonamental per a la matèria en què es proposa la innovació dissenyada en aquest projecte, que és la integració de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en la formació inicial dels futurs docents especialistes en llengua estrangera. En aquest context, pretenem no solament valorar l'aspecte instrumental de les TIC i, en concret, d'Internet, sinó també tenir en compte el paper que aquestes noves eines tindran en l'estil docent dels futurs ensenyants. Ells seran, en part, els responsables que els seus alumnes es familiaritzin amb aquestes eines de comunicació i gestió de la informació, indispensables per a la seva alfabetització digital.

D'aquesta manera, com es fa explícit en el disseny general del projecte que inclou aquesta proposta d'innovació, es parteix dels pressupòsits de la didàctica específica —en aquest cas, de la llengua— i de la premissa que les TIC no són, en sí mateixes, ni una teoria ni un mètode per arribar al coneixement. És per aquesta raó que es proposa una implementació de les TIC a la matèria troncal Didàctica de l'Idioma, basada en una filosofia de partida que valori les possibilitats didàctiques de la tecnologia en el procés

educatiu i ajudi a assumir un canvi en els papers tradicionals en l'educació.

OBJECTIUS

- Apropar l'alumnat a les possibilitats didàctiques de les TIC en el procés d'ensenyament-aprenentatge d'una llengua estrangera
- Adquirir, com docents, competències professionals específiques en l'ús de les TIC com recurs didàctic
- Experimentar amb el disseny d'activitats d'ensenyament-aprenentatge a partir de les possibilitats de les TIC com recurs didàctic
- Oferir criteris per a planificar, implementar i avaluar materials i recursos digitals
- Apropar l'alumnat a diferents propostes d'innovació relacionades amb la implementació de les TIC en diferents àmbits educatius.

METODOLOGIA

La metodologia adoptada es basa en tres principis:

- Una concepció socioconstructivista de l'ensenyament i de l'aprenentatge.
- La integració del concepte d'autonomia de l'aprenent en el model docent.

- La integració de les TIC com mitjà docent en la formació inicial del professorat de l'Educació Primària.

TEMPORALITZACIÓ

L'experiència s'articula en tres fases:

Fase 1. Anàlisi del context d'aplicació

Aquesta anàlisi s'ha realitzat en dos aspectes:

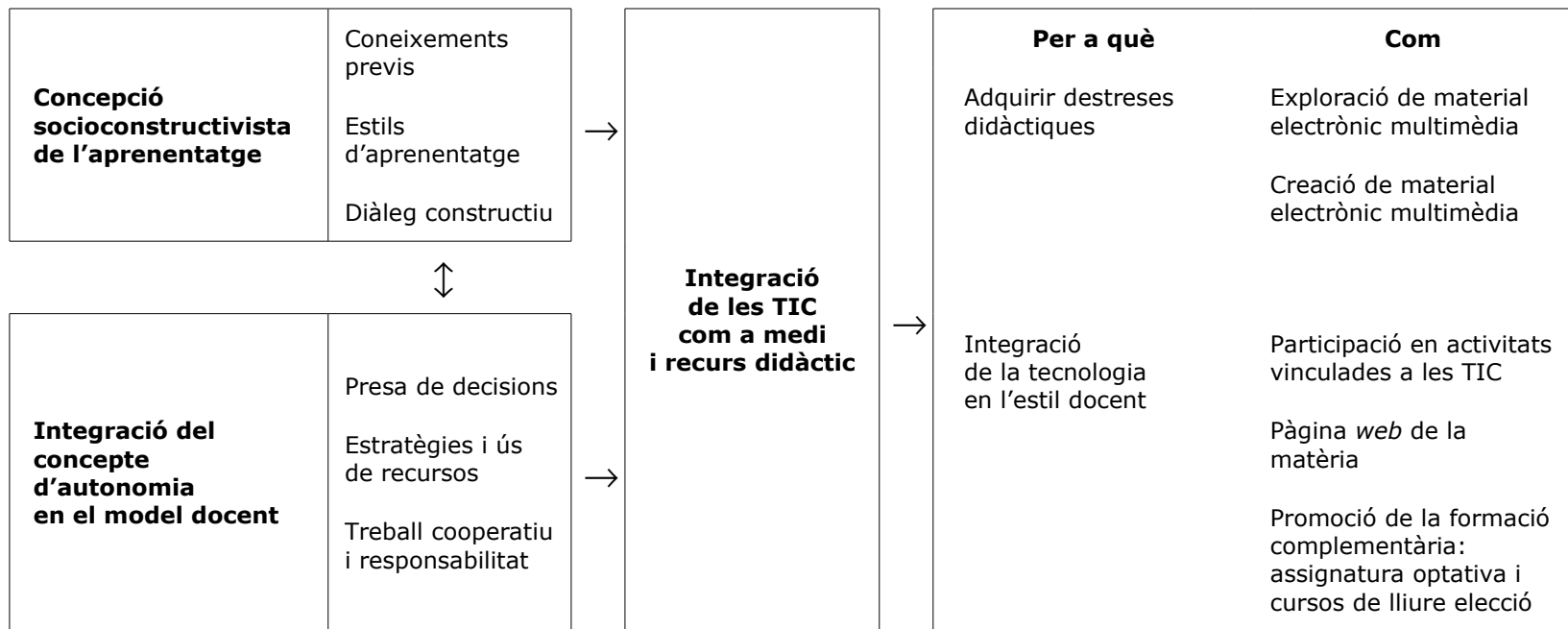
- Relacionats amb la praxi: s'ha inclòs en aquesta fase del disseny de la proposta d'innovació tant l'estudi dels coneixements previs de l'alumnat (matèries troncal, obligatòries i optatives relacionades amb les TIC), com l'estudi de les necessitats de l'estudiantat, d'acord amb les directrius del Pla Estratègic de la Facultat de Ciències de l'Educació.
- Relacionats amb la teoria: s'ha elaborat un *status quaestionis* de les investigacions i experiències docents que han primat la implementació de les TIC en l'Educació Primària i/o la formació del professorat.

Fase 2. Aplicació de la proposta

- Disseny de la pàgina *web*
- Implementació a l'aula

Fase 3. Avaluació

L'avaluació, fase de la proposta encara no conclou, ha de tenir en compte tant els discent com la docent i tindrà un caire quantitatiu i qualitatiu.

Metodologia de la proposta

ACCIONS

Relacionades directament amb el contingut de la matèria

— Disseny pàgina web de la matèria Didàctica de l'Idioma

L'eix central de la proposta d'innovació és la integració de la metodologia en l'estil docent dels futurs ensenyants. Per tant, el disseny d'una pàgina web com a centre de diferents

accions, tant dins com fora de l'aula, és indispensable. La web està estructurada en els apartats següents:

Eines de transmissió d'informació	Eines de comunicació	Eines d'intercanvi
Programa de l'assignatura	Tutoria virtual	Materials

Recursos i bibliografia	<i>Fòrum de discussió</i>	Tasques
	Xat	

Estructura de la pàgina *web* de la matèria

El primer grup d'eines vol facilitar la comunicació entre la docent i l'alumnat. En la primera secció es pot trobar el programa de la matèria, amb el detall dels objectius, continguts, metodologia i els criteris i instruments d'avaluació, així com informació relativa a les tutories presencials. A 'Recursos i bibliografia' s'incorpora, com el nom indica, els recursos i la bibliografia de la matèria, organitzats temàticament i, dintre de cada tema, cronològicament, segons l'ordre de desenvolupament previst. L'opció més novedosa d'aquests materials la constitueix l'explotació dels enllaços hipertextuals directes, tant als recursos com a la bibliografia, quan són documents electrònics. D'aquesta manera, ajudem l'alumnat, per un costat, a adquirir —o millorar— destreses de navegació en la xarxa i, per un altre, a manejar documents en distints formats, atès que en aquest apartat es disposen tant documents en html, com materials elaborats en Microsoft Word, PowerPoint o Acrobat Reader.

Sota l'epígraf 'Eines de comunicació' s'agrupen als canals virtuals que s'empren com mitjà de comunicació i de transmissió d'informació, tant entre la docent i l'alumnat com entre l'estudiantat. La tutoria virtual s'empra individualment o en petits grups, d'acord amb les tasques assignades, per a, de manera semblant a les interaccions presencials, respondre dubtes, intercanviar punts de vista,

suggerir idees, etc. El fòrum de discussió s'ha dissenyat tant per a contenir debats suggerits per l'alumnat o per la docent sobre un tema (o temes) determinat i directament relacionat amb el contingut de la matèria, com per a vehicular interaccions lliures. La participació en aquest tipus de debats respon al nostre criteri de formació *per a* i *amb* els mitjans. En el cas del xat, la comunicació electrònica té múltiples objectius, com intercanviar informació sobre les dificultats d'una aplicació determinada o comentar recursos per a l'elaboració d'una tasca concreta. D'acord amb el principi d'autonomia del discent, la docent monitoritza les intervencions però no les controla.

Les eines d'intercanvi inclouen tant els materials com les tasques. En el primer cas es disposen, com el seu nom dona a entendre, els materials creats pels estudiants per a l'aula. S'estableixen per consens els criteris de distribució dels mateixos, que poden ser la llengua meta, el nivell dels alumnes als quals va dirigit, o el canal que s'empra, per exemple. Aquesta dimensió pública del treball de l'aula és un esperó perquè l'elaboració de les tasques sigui el més correcta possible. Les tasques es van acumulant curs rere de curs, de manera que els materials de l'any anterior poden servir d'exemple per als alumnes del següent. L'últim apartat conté una llista explicada de les tasques que han de realitzar-se en cadascun dels continguts de la matèria. En elles s'inclou les directrius per a la seva elaboració i les dates de lliurament. En la realització de les tasques també es promou la integració de les TIC en la presentació dels resultats i se suggereix l'ús de formats com les presentacions multimèdia elaborades en PowerPoint o similars.

— Conferències i cicles de conferències

Es considera primordial el contacte dels futurs mestres amb propostes pedagògiques innovadores en el camp de les TIC. Per aquesta raó el cicle de conferències *La veu dels mestres. Les llengües estrangeres a l'escola*, coordinat per la investigadora que presenta aquest projecte, va incloure l'aportació de la professora Rosa M. Bergadà, especialista en l'aplicació de les TIC a l'aula d'anglès a l'escola de Primària. El cicle va ser finançat per la Direcció General d'Universitats, Investigació i Societat de la Informació, Generalitat de Catalunya (convocatòria de 2002, expedient 2002 ARCS00276) i es va dur a terme durant el segon trimestre de l'any 2003.

També per assolir aquest objectiu es va convidar el Dr. Robert E. Vann del Department of Foreign Languages and Literatures, Western Michigan University, a impartir la conferència *Computer Assisted Language Learning: The Western Michigan University Experience*. La conferència es va dur a terme l'octubre de 2002.

Relacionades amb la formació inicial i contínua dels mestres especialistes

— Elaboració de material didàctic específic

L'elaboració de material específic, tant en format paper com en format digital, és un dels principals objectius de la proposta d'innovació. El sentit d'aquest material no és

només incorporar-lo en la docència de la matèria en qüestió (Didàctica de l'Idioma), sinó també encoratjar els estudiants a emprar-lo en el futur, sobretot durant el seu període de pràctiques en les escoles.

El material dissenyat en el període del projecte d'innovació han estat els que es relacionen tot seguit:

- *Propuestas digitales: Internet en el aula de inglés de la Educación Primaria* (2002). Lleida, Edicions de la Universitat de Lleida.
- *Material didàctic per a l'aprenentatge de L2/LE: la World Wide Web* (2001). CD-Rom amb material multimèdia extret de la *World Wide Web*, dipositat al Servei de Biblioteca de la Universitat de Lleida. Document de circulació restringida.

VALORACIÓ

Encara que, com ja hem indicat, no s'ha realitzat cap avaluació quantitativa de la proposta, l'anàlisi qualitativa dona a entendre que ha estat una experiència molt satisfactòria per l'alumnat. Prova de l'interès que la inclusió de les TIC en la docència ha suscitat és una experiència d'intercanvi de correus electrònics duta a terme per dos practicants de diferents escoles de la demarcació de Lleida. L'experiència s'ha recollit en l'article «'Tengo un email!' Una experiencia de correo electrónico en el aula de Primaria», en fase de redacció.

DIFUSIÓ

El projecte i les seues resultats s'han difós a través dels canals següents:

— Col·laboracions en revistes especialitzades

S'han publicat articles en revistes d'àmbit tant nacional com internacional i en format paper així com, d'acord amb l'esperit de la proposta, en publicacions exclusivament electròniques.

- «El correo electrónico como medio de aprendizaje lingüístico» (en premsa, 2003). En el monogràfic *Los géneros electrónicos como herramienta de aprendizaje lingüístico*, de la revista *Cultura y Educación*, coordinat per Daniel Cassany.
- «Comunicar es aprender: Internet en el proceso de enseñanza-aprendizaje de una lengua extranjera» (2003). *Puertas a la Lectura*, 17. Disponible també a: <<http://www.unex.es/interzona/Interzona/Revista/puertas/PL%2017/pdf/3.pdf>>.
- «Internet a l'aula d'anglès» (2002). *Guix*, 288, p. 65-69.
- «Internet: una nueva herramienta para la didáctica de las lenguas extranjeras» (2002). *masEducativa*, 6. Revista digital. URL de l'article: <http://www.maseducativa.com/revista/indice_r6.php>.
- «Sobre la Enseñanza de Lenguas Asistida por Ordenador (ELAO) e Internet» (2002). *Quaderns Digitals*, 26. Revista digital. URL de l'article: <<http://www.quadernsdigitals.net/articuloquaderns.asp?IdArticle=4795>>.

- «Internet en la clase de lengua extranjera: algunas propuestas para el uso de la *World Wide Web* en la Educación Primaria» (2002). *Quaderns Digitals*, 25. Monogràfic sobre llengües estrangeres. Revista digital. URL de l'article: <<http://www.quadernsdigitals.net/articuloquaderns.asp?IdArticle=4260>>.
- «Internet en la didáctica de las lenguas extranjeras: un paso adelante» (2002). *Íkala, Revista de Lenguaje y Cultura*, volum 7, núm. 13, 53-60. Revista publicada a Medellín (Colòmbia) per l'Escola d'Idiomes de la Universitat d'Antioquia.
- «El trabajo con buscadores en Internet: algunas ideas para la didáctica del inglés como lengua extranjera en el aula de Primaria» (2002). *Textos. Revista de Didáctica de la Lengua y de la Literatura*, 29, p. 109-116.

— Comunicacions en congressos i simposis

- Comunicació «Aplicaciones didácticas de las Tecnologías de la Información y la Comunicación: algunas propuestas para su uso en la enseñanza del inglés como lengua extranjera», presentada en el *V Congreso de Lingüística General*, Universitat de León, 2002. Resum publicat en *V Congreso de Lingüística General*, León, Universitat de León, Departament de Filologia Hispànica, i a la pàgina *web* del congrés <<http://www3.unileon.es/dp/dfh/LG/C.html#Casanovas>>.

La biblioteca, un univers

Amparo Llobet Fernández-Grande

Montserrat Nòria Jové

Pilar Vinuesa Vilella

Didàctica de la Llengua i la Literatura

El projecte 'La biblioteca, un univers' vol fer-nos adonar que no hi ha solament un llenguatge per a l'escola, uns llibres per a l'escola, sinó que hi ha un llenguatge social, uns llibres que s'utilitzen en la societat.

Aquest projecte és una forma d'organitzar les estratègies pedagògiques que fan referència a la lectura, en general, i més concretament a l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura.

Els antecedents del projecte s'inicien ja fa més de cinc anys, i amb el temps s'ha anat enriquint, tant des del punt de vista metodològic com de les accions. Aquestes diverses accions s'han aplicat a edats diferents, amb uns nivells de lectura i d'escriptura també diferents. Han oscil·lat des de la interpretació del text amb imatges, interpretació d'índex textuals, fins a la interpretació de la pròpia escriptura i a la lectura ajustada al text: estratègies de comprensió.

Concebem el fet de llegir i d'escriure per gaudir, per recordar, per aprendre, per informar-nos, per comunicar-nos, per expressar-nos. Llegir i escriure té un caràcter funcional i comunicatiu.

OBJECTIUS

- Viure la biblioteca com a espai de cultura. En l'ensenyament sempre ens movem entre la llengua, la comunicació i la cultura.

- Experimentar la importància dels aprenentatges en espais no reglats.
- Comprovar com les diferents activitats que es realitzen a la biblioteca formen un sistema que ajuda a la construcció d'aprenentatges.
- Establir una relació entre teoria i pràctica en la formació dels futurs mestres. En aquest cas, la teoria i la pràctica se superposen en el temps. A través del format de seminari, la presentació simultània de la teoria i l'experiència de camp proporcionen als futurs mestres l'oportunitat d'aplicar immediatament el coneixement i les noves destreses en un marc real.

ACCIONS

Els alumnes Magisteri implicats, de primer curs de l'especialitat d'Educació Infantil, realitzen cinc mini experiències en l'àmbit de la biblioteca:

1. Explicar contes a la Biblioteca Pública de Lleida i a la Biblioteca Municipal de Pardinyes, dins l'activitat anomenada *L'hora del conte*. Viure l'experiència d'explicar contes com a transmissió de cultura i d'afectivitat.

Prèviament, els alumnes han realitzat un treball de recerca i d'aprofundiment en el conte: s'explica als companys, s'enregistra i se'ls indica els aspectes que cal millorar; en tornar de l'experiència, la comenten.

Durant l'experiència prenen consciència del fet de ser narradors davant d'un públic heterogeni, les nenes i els

nens de la ciutat o del barri acompanyats pels seus pares o pels seus avis que assisteixen a l'activitat. És una manera de crear vincles amb la biblioteca, i veure-la com a nucli de cultura en un àmbit familiar.

2. Realitzar 8 hores de pràctiques en una biblioteca, a la ciutat o en un poble. Cal conèixer una biblioteca, on troben els llibres, per tal de muntar-la a l'escola i fer-la servir. Viure la biblioteca com a nucli d'aprenentatge. En les pràctiques a la biblioteca els alumnes fan una descripció del seu funcionament i les activitats que es duen a terme:

- Distribució de l'espai.
- Servei de préstec
- Ordenació del fons
- Consultes dels usuaris
- Tipus d'usuaris
- Els ordinadors
- Les revistes
- Guies de lectura
- Dossiers sobre diferents temes
- Exposicions temàtiques
- L'hora del conte
- Trobades amb autors
- Visites comentades a la biblioteca
- Tallers de lectura
- Tallers d'escriptura
- Relació de la biblioteca amb altres àmbits: hospitals, piscines, parcs de Nadal

– Material de difusió. Tríptics

Sovint els alumnes en el període de pràctiques participen en les activitats, i fins i tot les organitzen.

(Aquesta activitat es coordina amb la Nati Moncasi, directora de la Central de Biblioteques de Lleida.)

3. Fer una visita guiada amb nens i nenes de les escoles a la biblioteca Pública de Lleida.

Al començament de curs els alumnes realitzen una visita a la biblioteca on se'ls fa una descripció del seu funcionament i les activitats que es duen a terme: L'hora del conte, trobades amb autors, visites comentades, tallers literaris, exposicions, etc.

Més tard són els alumnes de Magisteri qui condueixen la visita als infants de les escoles, acompanyats del seu tutor o tutora. És una manera d'obrir la biblioteca a l'àmbit escolar.

Dels diferents projectes que s'han dut a terme amb els nens i nenes en la visita guiada, uns fan referència a la tipologia de llibres (els llibres per mirar, els llibres per tocar, els llibres de contes populars, els llibres de por...). Altres projectes fan referència als personatges dels contes, il·lustradors, temes en relació al funcionament de la biblioteca o, més concretament, a l'entorn natural i social: els animals a la biblioteca, els mitjans de transport en els llibres, els llibres de les festes populars, els llibres de les estacions, els llibres dels esports, etc.

També es duu a terme la lectura d'un conte parant atenció als començaments i acabaments de contes. Es fan

exercicis de comprensió sobre la història en sí, sobre el títol, els dibuixos, tipus de lletra, amb preguntes literals, interpretatives, crítiques i creatives. També es fan exercicis d'imaginació, de lògica. Exercicis d'expressió escrita i plàstica sobre la portada, els títols, els personatges, els objectes. Es treballa la seqüenciació d'un conte (principi, nus, desenllaç), la fitxa descriptiva de l'autor i les diferents modalitats de text: funcionals, llenguatge popular (rodolins, endevinalles i dites), llenguatge poètic (poesies i cançons). També es fa esment als diferents recursos estilístics: onomatopeies, frases fetes, comparacions.

Altres propostes d'intervenció fan referència a l'elaboració d'una revista a la biblioteca en la qual el desenvolupament de l'expressió escrita i plàstica se sostingui en el desenvolupament de l'expressió lectora.

4. Participar com a monitors al Saló del Llibre Infantil i Juvenil que aquest darrer curs s'ha celebrat a Mollerussa. El saló, a més de ser una exposició de llibres, era un espai on diàriament hi havia activitats d'animació a la lectura i on els caps de setmana es podia assistir a diverses representacions teatrals.
5. Visitar exposicions de llibre infantil a la biblioteca: *Contes i il·lustradors danesos i 25 anys d'en Teo*.

METODOLOGIA

Les classes són fonamentalment pràctiques i s'apliquen els conceptes estudiats a les diferents assignatures implicades de l'àrea de Didàctica de la Llengua i la Literatura: Habilitats Lingüístiques, Didàctica de les Habilitats Lingüístiques i Literatura Infantil.

L'espai de la biblioteca, on es fan les activitats, és l'element clau del projecte. Algunes de les sessions amb les nenes i els nens s'enregistren en vídeo per tal de procedir a una anàlisi posterior.

L'assistència a les diferents activitats és obligatòria i també la presentació d'una memòria en la qual es posin de manifest tant els aspectes apresos cognitivament com l'experiència viscuda i l'actitud en relació amb els infants.

TEMPORALITZACIÓ

El projecte es du a terme al llarg del curs. Algunes de les accions es realitzen en horari lectiu, però la seva majoria en horari no lectiu.

VALORACIÓ

En aquest projecte s'ha valorat positivament el fet que els alumnes consideressin la biblioteca un espai d'aprenentatge que amplia l'àmbit escolar. Hem aprofitat la biblioteca, tant alumnes com professores, per dissenyar estratègies

específiques, pedagògiques i de coneixement, per a la lectura i l'escriptura. Hem pensat la biblioteca al servei del procés de l'aprenentatge i per a la realització de projectes que organitzen i vehiculen altres aprenentatges del currículum.

S'ha considerat al llarg del projecte el text com la unitat bàsica de manifestació del llenguatge escrit i, per tant, és en la biblioteca on es troben, més que en cap altre lloc, diferents tipologies de text, diferents tipologies de llibres.

L'experiència s'ha viscut com un impacte circular, de cercles concèntrics de diferent diàmetre, el centre del qual estaria representat per la relació que s'estableix entre el futur mestre i la nena o el nen a través de les diferents activitats (el conte oral o escrit, les visites guiades), i aquest impacte s'obre a altres cercles com són la família, l'escola i la societat en general. Els alumnes amb aquest projecte s'han trobat immersos en el món de la cultura fora de les aules.

Un llibre per a la biblioteca de l'aula. Projecte d'animació a la lectura

Montserrat Nòria Jové

Didàctica de la Llengua i la Literatura

Professores implicades: Carme Moncasi, Núria Farré, Rosa Mateu i Lurdes Alins
(Grup de mestres del SEDEC)

El projecte es posa en marxa el curs 2001-2002 a partir d'una comanda feta pel SEDEC dins del programa d'animació a la lectura a les escoles. Es tracta d'explicar un conte que formarà part de la biblioteca de l'aula a cicle inicial d'educació primària, i de presentar altres llibres.

Aquesta experiència permetrà als alumnes de Magisteri entrar en contacte amb els nens i nenes en situació escolar, amb altres mestres i, fins i tot, amb els espais i les aules de cicle inicial.

Les diferents accions del projecte s'hauran de realitzar en diferents marcs, tant teòrics com pràctics. Les assignatures implicades són Bases Lingüístiques per a l'Ensenyament i l'Aprenentatge de la Lectoescriptura, i Bases Lingüístiques per a l'Ensenyament i l'Aprenentatge del Llenguatge Oral i Escrit, amb alumnes de 2n d'Educació Infantil i 1r d'Educació Especial.

OBJECTIUS

- Integrar l'aprenentatge de la lectura a partir d'un llibre de contes. Veure el llibre dins la biblioteca, la biblioteca dins l'aula i com a espai de cultura.
- Desenvolupar l'aprenentatge de les formes narratives, poètiques i icòniques a través de les quals es vehicula la representació de la realitat. Insistir en la necessitat d'anar de la realitat a la literatura i de la literatura a la realitat. Llegir per fer volar la imaginació i desenvolupar la creativitat i la fantasia, adonar-se i reflexionar sobre els seus gustos i preferències, canalitzar i provocar

diferents estats d'ànim, llegir per aprendre, llegir per escriure, llegir per plaer, pel plaer de mirar.

- Prendre consciència d'una problemàtica social que viuen els infants en la classe, al barri, o la ciutat i veure com en els contes es viu i se soluciona aquesta problemàtica. Socialització. Un camí per aprendre l'alteritat, comprendre les pròpies emocions, comprendre que hi ha móns paral·lels que s'ajunten i se separen.

METODOLOGIA

És una activitat que té un raó de ser: l'animació a la lectura a les escoles a través de la biblioteca a l'aula. El producte que es realitza a la Facultat també té una finalitat: la lectura d'un conte a l'escola per entendre què és la lectura i veure les dificultats que es produeixen quan hi ha una incorporació tardana dels nens i nenes al sistema educatiu de Catalunya.

L'activitat significarà llegir i contrastar amb els companys, mestres i professora per tal d'adquirir coneixements sobre la lectura i el conte, sobre el sistema de comunicació a la classe i les estratègies d'intervenció lingüística, sobre la diversitat lingüística i social dels nens i nenes i sobre el contingut que es tractarà a través del conte que es presenta per a la biblioteca de l'aula.

ACCIONS

Fase inicial

Es presenta l'experiència dins el context de l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura a partir d'una tipologia textual, en aquest cas un conte.

1. Fer palesos tots els coneixements que tenen els alumnes sobre la lectura en general i la lectura d'un conte.
 - Reconèixer l'experiència personal. Contes llegits, explicats a l'escola a casa, sols. Lectures realitzades en altres assignatures.
 - Concretar els passos a seguir respecte al procés de llegir i comprendre un conte tant de manera teòrica com pràctica.
2. Conèixer les característiques de la lectura
 - El procés lector.
 - Escoltar i comprendre contes llegits.
 - El mestre, un model lector.
3. Descobrir les característiques del relat.
 - El relat en la vida quotidiana. Llengua i realitat. Anàlisi de *El gat amb botes*.
 - Estudi dels elements constructius del relat pel que fa al llenguatge verbal i l'icònic. Cal assenyalar que la il·lustració ajuda molt els lectors principiants a autocontrolar la comprensió.

4. Tenir en compte les característiques del nen tant lingüístiques com socials.

L'experiència es du a terme a escoles on hi ha un gran nombre de nens immigrants, per tant s'han de tenir en compte les estratègies d'intervenció lingüística amb l'alumnat nouvingut.

5. Paper del mestre. Disseny de l'activitat.

- Possibles accions del mestre
 - Senyalar i corroborar la identificació.
 - Enriquir l'observació per identificar millor i més específicament.
 - Estimular i dialogar sobre el que s'observa objectivament en la imatge.
 - Estimular i dialogar sobre el que es pot deduir anímicament de la imatge.
 - Proposar nexes sobre el que es veu en aquella pàgina i les pàgines anteriors i posteriors.
 - Proposar nexes entre el que es veu i el que s'ha viscut en altres circumstàncies.
 - Proposar nexes comparatius entre aquell i altres llibres i protagonistes.

- Altres tipus d'interacció

Unes preguntes que serviran per crear expectatives i estimular-ne els coneixements previs. Altres per fer hipòtesis sobre el títol, sobre les imatges. Altres per comprovar si es mantenen les idees anticipades.

Aquest tipus d'intervencions es poden ordenar de la manera següent:

- a) Abans de la lectura per tal de crear objectius de lectura; actualitzar els coneixements previs rellevants sobre l'estructura i el contingut del conte; establir hipòtesis sobre el text que es va a llegir.
- b) Durant la lectura per tal d'establir inferències de tot tipus interpretacions, hipòtesis coherents, prediccions i conclusions; controlar la pròpia comprensió.
- c) Després de la lectura formular preguntes d'acord amb els objectius. Permetre la recapitulació, el resum i l'extensió del coneixement obtingut.

6. Mostrar una proposta duta a terme en el període de pràctiques per part d'una alumna de tercer.
7. Presentació de l'activitat de l'explicació d'un conte als companys i professors del SEDEC. Revisió de la proposta i millora.

Fase de realització

Presentació i lectura del conte *La bruixa Diminuta* per a l'animació a la lectura en diferents escoles. És un conte que tenen els nens i nenes a la biblioteca de l'aula. S'enregistrarà en vídeo la sessió. Mentre es realitza l'activitat s'avalua a partir d'un full que han dissenyat les mestres.

Es presenta un treball escrit en què s'especifiquen cada un dels passos que s'han realitzat, teòrics i pràctics, juntament amb una descripció i valoració de l'experiència.

Fase de revisió

Anàlisi de l'experiència. Què ha significat per als diferents grups implicats (professores del SEDEC, alumnes de la FCE, mestres de l'escola).

Què ha significat per als nens i nenes. Per fer aquesta anàlisi s'han revisat els vídeos amb l'enregistrament de les experiències a l'escola, i el full de valoració de l'activitat.

TEMPORALITZACIÓ

Curs 2002-2003, entre els mesos de febrer i maig.

VALORACIÓ

La valoració per part de tots ha estat positiva. Els alumnes de la Facultat han valorat especialment diferents aspectes de l'experiència: el fet de preparar un treball teòric i pràctic sobre la lectura per tal de dur-lo a terme a l'escola; prendre consciència de les estratègies d'intervenció lingüística; tenir contacte amb els nens i nenes dins de l'espai d'una aula, etc.

S'han adonat dels diferents nivells de lectura i escriptura segons les edats i han comprés l'aprenentatge de la lectura en el seu caràcter funcional i comunicatiu.

DIFUSIÓ

L'experiència s'ampliarà al curs 2003/2004.

Es preveu presentar l'experiència a les V Jornades Maria Rúbies (novembre de 2003).

Save the Earth

Mercè Recasens Solé

Didàctica de la Llengua i la Literatura

Les experiències que es presenten es fonamenten en uns principis teòrics que conjuguen i donen sentit a la nostra pràctica docent des d'una perspectiva més àmplia que la mera transmissió del coneixement. L'ensenyament-aprenentatge de la llengua anglesa es planteja des d'una orientació global de l'educació a fi d'estimular l'observació, la iniciativa, la imaginació, l'autodisciplina, la cooperació i la valoració personal del treball.

Els estudis d'observació dins l'aula, de planificació, pràctica i anàlisi de diferents activitats escolars, i de contextos i materials educatius de llengua anglesa, ens verifiquen que l'orientació de l'ensenyament-aprenentatge de l'anglès se centra més en omplir programacions en forma de receptes, normes, fórmules i solucions, que en incitar en l'alumnat l'interès per aprendre a raonar i a saber prendre decisions sobre temes relacionats amb la seva formació, la seva vida i el seu entorn.

És un fet constatat que la saviesa o capacitat de raonar perdura molt més que la informació i els coneixements que sovint es renoven. Com a docents i planificadors de la formació inicial dels mestres creiem que hem d'afavorir les necessitats del nostre alumnat i ser els primers en adaptar-nos al canvi, oferint estratègies per comprendre, per aprendre a desaprendre i a tornar aprendre, i per saber seleccionar el que és realment necessari.

Per tant, és necessari inculcar a l'alumnat que bona part dels coneixements universals estant al seu abast a través de les noves tecnologies; fer-los adonar que saber repetir més o menys correctament uns coneixements no té sentit, i que

l'única forma d'aprofitar i desenvolupar tot el seu potencial intel·lectual i humà és mitjançant l'ús sistemàtic de la seva capacitat crítica i de cooperació.

OBJECTIUS

En l'organització del nostre pla de treball per al curs acadèmic 2002-2003, es dóna prioritat al objectius següents:

- Dissenyar un itinerari didàctic com a proposta per a l'ensenyament-aprenentatge de l'anglès.
- Treballar amb projectes per potenciar l'aprenentatge de la llengua anglesa, juntament amb d'altres temes transversals del currículum (l'educació en valors, etc.).
- Construir experiències de treball que ens permetin reflexionar i contrastar en la pràctica els continguts del currículum de Llengües Estrangeres d'Anglès de Primària.
- Participar en el desenvolupament d'algunes activitats per il·lustrar maneres d'intervenció docent.
- Documentar els projectes per a ser compartits en el marc del Sistema Educatiu.

METODOLOGIA

El projecte es fonamenta en unes estratègies metodològiques d'ensenyament-aprenentatge actiu i

significatiu, centrat en l'alumnat. Es parteix de les seves pròpies vivències lingüístiques i dels seus sabers interiors, de les seves intuïcions a la llarg de l'aprenentatge, dels seus errors, i del seu interllenguatge. Les activitats que es realitzen tenen per objectiu la preparació, l'elaboració i el desenvolupament d'un projecte triat per consens de l'alumnat i que li permet utilitzar i ampliar els coneixements adquirits en altres matèries.

L'aula es converteix en un taller de manipulació del llenguatge, d'escriptura, d'intercanvi comunicatiu, un taller reflexiu i d'avaluació on es treballen contínuament amb la llengua anglesa temes d'interès per a l'alumnat.

El professor orienta i guia el grup, això facilita la lliure elecció del tema per part de l'alumnat, sense restringir-la als temes que ell coneix. L'alumnat haurà de buscar les seves pròpies fonts d'informació, afavorint així les tècniques d'investigació i de descobriment, i la possibilitat que aprengui a aprendre.

TEMPORALITZACIÓ

Per a la consecució dels objectius plantejats, el projecte 'Save the Earth' s'ha desenvolupat durant un període de quaranta hores lectives, distribuïdes en sessions setmanal de tres hores. El tema comporta la realització de tres experiències distintes desenvolupades en les assignatures Disseny Curricular d'Anglès i Anglès i la seva Didàctica, que formen part del pla d'estudis en la formació inicial dels mestres d'educació primària de les especialitats de Llengües

Estrangeres, i d'Educació Musical i Primària, respectivament.

ACCIONS

Per a la posada en pràctica del projecte s'ha seguit la seqüència següent:

- **Context.** Les primeres sessions es van dedicar a desenvolupar diferents activitats per conèixer el grup classe i recollir informació sobre els estudiants, els seus coneixements previs, les seves característiques i les seves necessitats, així com per recollir iniciatives per desenvolupar el projecte durant el curs.
- **Assumpte.** Com a desencadenant del motiu d'aprenentatge, el tema del projecte va sorgir a proposta dels diferents grups de treball.
- **Definició dels objectius.** Es van definir els objectius de procediments de l'àrea d'Anglès i la seva didàctica, com a suport en el procés d'ensenyament-aprenentatge del projecte.
- **Elecció del tema.** Amb el consens de l'alumnat, i amb la participació, l'orientació i l'observació de la professora, es va triar el tema «Save the Earth», vinculant-lo als objectius del projecte (la diferència amb el segon moment consisteix en que, a més d'un intercanvi d'opinions, la presa de decisions per triar el tema es va fer democràticament).
- **Elaboració de l'índex.** Tot el grup classe va iniciar l'índex del projecte com a esquema bàsic de treball per definir els objectius d'aprenentatge, seqüenciar les activitats i recordar els seus coneixements previs sobre el tema.
- **Recopilació de la informació.** En aquesta fase es va intentar fomentar la participació de l'alumnat utilitzant l'aula de informàtica per recollir informació adient a través d'Internet i també es van presentar diferents enregistraments relacionats amb el tema.
- **Consens d'organització del projecte.** Es van prendre decisions sobre el que es faria i es van repartir les diferents tasques per treballar.
- **Desenvolupament del projecte.** La realització de les activitats, tal com van ser dissenyades i seqüenciades pel grup, admeten la possibilitat de modificacions i noves aportacions. L'aprenentatge va sorgint des de l'experiència. En aquesta etapa l'acció del docent es desenvolupa donant protagonisme a l'alumnat, per orientar, donar seguretat, confiança i promoure l'autonomia d'aprenentatge. Es tracta de solucionar dubtes sobre la llengua, el vocabulari, les tècniques i els procediments necessaris que es van treballant en el projecte.
- **Continguts treballats en el projecte.** Al final del projecte, els continguts d'ensenyament-aprenentatge completaran la programació general del curs, com a guia de referència per altres projectes.

- **Avaluació.** Està centrada en l'aprenentatge i la valoració del seu procés.

VALORACIÓ

L'observació sistemàtica en l'aula recull la valoració de les sessions de treball de l'alumnat, del diari del professor que es va comparant amb el dels alumnes, de qüestionaris sobre el funcionament de la classe, de sessions per raonar i exposar les conclusions del grup, i per determinar que es pot modificar, afegir o suprimir. S'avalua per millorar la pràctica docent el procés d'ensenyança-aprenentatge previst enregistrant algunes activitats de classe.

Amb l'avaluació sistemàtica detectem que a poc a poc l'alumnat es va involucrant i aprenent a reflexionar sobre el seu procés d'aprenentatge, i que les seves opinions i suggeriments ens ajuden a adaptar-nos a les necessitats del grup (coneixements lingüístics, etc.).

Així doncs, l'avaluació del procés, l'avaluació del grup i l'avaluació personal sintetitzen les reflexions del docent sobre futures aportacions i renovacions i la seva difusió en l'àmbit educatiu.

Com es representa el cos? Per explorar l'art contemporani des de l'educació artística

Marisé Astudillo Pombo

Jesús M. Mauri Mur

Didàctica de l'Expressió Plàstica

Si bé hem acceptat i incorporat sense massa problemes les grans transformacions originades durant la segona meitat del segle XX, que afecten pràcticament tots els àmbits de la nostra vida quotidiana, és paradoxal comprovar que encara se'ns fa difícil integrar aquests canvis pel que fa al camp de l'art. Continuem interpretant el fet artístic, i alhora l'educació artística, a partir d'unes concepcions que de manera molt evident ja s'han renovat o, almenys, s'han ampliat en els darrers anys. Pel que fa als nostres estudiants, assenyalem com a símptomes:

- Una dificultat per comprendre el valor cultural i estètic de les obres d'art produïdes en les darreres dècades, en part deguda possiblement a una manca d'informació i de sensibilització durant la seva formació artística en l'educació obligatòria i el batxillerat. Qualsevol obra que se separa de la figuració realista o qualsevol situació artística que requereix un major esforç comprensiu és poc valorada pels alumnes.
- El desconeixement del llarg procés d'evolució seguit per l'art i els artistes (de manera especial en el s. XX), que es veu influït per un context determinat —cultural, polític, social, tecnològic, etc.— en cada moment històric.
- Una visió limitada i superficial de l'art contemporani, reduïda, en general, al reconeixement puntual d'unes quantes obres fotografiades i mal impreses en llibres de text que, aïllades del seu context, són de difícil comprensió.

Ens centrem així, particularment, en les conseqüències que els darrers corrents artístics han tingut en la concepció de

l'educació artística, en paral·lel amb les aportacions dels avenços tecnològics i les noves línies de pensament en l'educació i les ciències humanes.

OBJECTIUS

El nostre propòsit és introduir de manera coherent en el pla de treball de les assignatures d'educació artística, com a matèria d'estudi i d'experimentació, alguns dels arguments clau que caracteritzen l'art actual per tal de repensar-ne la nostra visió i veure com una interpretació més sòlida pot arribar a revertir en una pràctica educativa.

Partim, inicialment, d'alguns interrogants generals:

- Com ha evolucionat el procés creatiu en les arts plàstiques i visuals en els darrers anys? Quin és l'art que es fa ara mateix, aquell que és propi del moment que vivim?
- Quines són les eines que utilitza l'artista actual? En quins àmbits de treball es mou? Quins són els seus estímuls o les seves preocupacions?
- Com podem caracteritzar la producció artística actual? Com es veu modificada i reconstruïda aquesta producció a partir de processos externs?
- De quina manera els nous conceptes de creació afecten l'educació artística? Com es pot pensar avui el treball artístic en una aula?

En la pràctica, aquests interrogants convergeixen en unes línies de treball essencials:

- Seleccionar i explorar certes produccions, situacions i esdeveniments artístics per tal de prendre contacte amb les noves línies de sensibilització i de producció artística contemporània.
- Estudiar obres representatives d'autors significatius, tant des de l'anàlisi dels elements que constitueixen el llenguatge de les obres com des del sentit dels seus continguts i el seu encaix històric. Conèixer directament les obres i l'artista, sempre que sigui possible.
- Abordar problemàtiques d'estudi que permetin analitzar i valorar quin és el paper de l'art en la societat actual i quins canvis s'han generat en els models comunicatius i de comportament estètic.
- Conèixer projectes i iniciatives ja existents, i dissenyar estratègies per tal d'apropar de manera lúdica i creativa l'art contemporani a l'escola.
- Fer habitual l'ús de mitjans tecnològics i l'aprofitament d'Internet com a font de recursos documentals.
- Assumir l'actitud globalitzadora que reflecteix l'organització de la tasca educativa mitjançant el treball per projectes.

METODOLOGIA

Escollim el tema del cos i la seva representació com a fil conductor. La implicació en un treball per projectes ens condueix a concebre el treball en educació artística com a construcció col·lectiva del coneixement, recolzada en el plantejament d'interrogants i en el diàleg i el treball en equip com a eines principals.

Dins d'aquest marc, es tenen especialment en compte certes consideracions educatives:

- La importància dels processos cognitius que regeixen l'acció, més que els processos determinats per les habilitats, les tècniques i els materials. Això implica establir certes prioritats:
 - Plantejament de propostes creatives centrades en els conceptes i els processos de producció, més que en el resultat final.
 - Valoració del context de producció i interpretació, i la seva possible connexió amb altres coneixements, per damunt dels aspectes tècnics i de l'anàlisi formal.
 - Transmissió de pensaments i idees, més que expressió d'emocions i sentiments.
- La consideració de les imatges també com a mediadores de valors socials. És essencial, per tant, explorar a través de les obres les representacions que els individus construeixen de la societat.
- La consideració de l'obra d'art no ja com a un objecte intemporal, sinó que es redefineix en el temps. En l'art

no hi ha veritats ocultes, sinó discursos que donen lloc a diverses interpretacions. Un dels propòsits de l'educació artística és arribar a una comprensió crítica d'aquests discursos.

Sense descartar en cap cas la implicació experimental en la creació visual, s'incideix en què la recerca de documentació, la connexió amb altres coneixements i l'ús recursos tecnològics, així com les visites a exposicions i espais d'art i el contacte directe amb artistes, sempre que sigui possible, siguin dinàmiques habituals.

L'ordenació del treball realitzat i la reflexió sobre el seu procés, amb la seqüència de decisions preses sobre les estratègies, els recursos i les activitats desenvolupades, es recollirà en un portafolis com a eina important per a l'avaluació.

TEMPORALITZACIÓ

Segon quadrimestre del curs 2002-2003..

Participants: Estudiants de 3r curs de la titulació de Mestre, especialitats d'Educació Primària i d'Educació Musical.

ACCIONS

Com es representa el cos? Els àmbits d'estudi seleccionats pels estudiants i treballats en el projecte són els següents:

- Formes del cos. Escultures urbanes a la ciutat de Lleida.

- Banc d'imatges. Selecció d'artistes i estudi comparatiu de variables tècniques, estilístiques i comunicatives en la seva obra.
- La representació del cos en la fotografia. De l'àlbum familiar a la imatge mediàtica.
- L'eròtica de les imatges: representar la sensualitat.
- Formes ocultes: la imatge de la deformació.
- Mans. Una visió de la diversitat.
- Redescobrir el tacte: a propòsit de Lygia Clark.
- Estereotips en la representació de la imatge femenina.
- Cos i violència de gènere.
- Dones artistes: noves formes d'expressió per a la identitat femenina.

VALORACIÓ

En una valoració d'urgència podem apuntar algunes observacions generals:

S'ha fet evident un model de treball que modifica la creença generalitzada en una creació rutinària, centrada en les aptituds individuals per resoldre tasques dirigides o en la recerca de «l'originalitat» en fer productes resultat d'un descobriment experimental. Apareix ara la consideració de la creació visual complementària o paral·lela a un estudi que té la funció d'interpretar i comprendre problemàtiques o temes que reclamen l'atenció compartida d'un grup. Els

referents artístics hi encaixen de manera natural en aquesta recerca i aporten un major sentit als resultats. En tot cas, la confecció d'un guió ordenat de treball i l'anàlisi del seu recorregut han estat les majors dificultats per als grups.

Certs prejudicis estètics, especialment la clàssica valoració entre figuració-abstracció o la impenetrabilitat de l'art actual, també s'han reconsiderat. Ha estat important per a molts estudiants adonar-se que l'aproximació al procés i l'obra de certs autors, aparentment hermètica o sense sentit, adquireix ara significació en la mesura que aporta aspectes capaços de clarificar o d'enriquir el seu estudi.

Compartir i valorar els resultats de tots els grups ha estat igualment un exercici revelador per constatar les diferents dinàmiques emprades, no sempre coincidents, així com els diversos tipus de materials que han elaborat per mostrar evidències del seu procés

DIFUSIÓ

Formes previstes per a la presentació pública dels resultats:

- Síntesi del projecte a la pàgina web del Departament de Didàctiques Específiques.
- Selecció de documentació en forma d'unitat didàctica. Divulgació a través del Centre de Recursos del Departament d'Ensenyament.
- Exposició sobre l'experiència a les V Jornades Maria Rúbies de Recerca i Innovació Educatives (novembre de 2003).

La realitat i la literatura

Antònia M. Filella Pujol

Didàctica de les Ciències Socials

Montserrat Nòria Jové

Didàctica de la Llengua i la Literatura

Treball interdisciplinari entre dues assignatures troncal (Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural; Habilitats Lingüístiques) de 1r curs de la titulació de Mestre, especialitat d'Educació Infantil, amb la utilització de diferents contextos per la realització de narracions.

Els temes treballats —l'ós i la vaca— han estat triats de comú acord entre alumnes i professores.

OBJECTIUS

- Millora de les narratives mitjançant la utilització de diferents contextos a l'hora de realitzar els aprenentatges.
- Escriure a partir de contextos reals i de contextos literaris.
- Reflexionar sobre la percepció que tenim respecte el medi i el context de l'ós i la vaca.
- Gaudir de la sortida i aprofitar les vivències fora de l'aula fent conscients les sensacions viscudes.
- Aprendre i veure com es poden fer servir amb els nens i les nenes els diferents aspectes a estudiar.

METODOLOGIA

La metodologia utilitzada ha estat bàsicament de caràcter qualitatiu. Instruments utilitzats: grup de discussió (professores i alumnes), i registres durant el seguiment i la implementació de l'experiència.

Durant les sortides s'ha utilitzat el mètode experimental, complementat amb la informació bibliogràfica.

TEMPORALITZACIÓ

Des del mes d'octubre de 2001 al mes de febrer de 2002 es va realitzar el treball sobre l'ós, amb la visita al Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Vallcalent, Lleida.

Des del mes d'octubre del 2002 al mes de febrer del 2003 l'estudi s'ha centrat en la vaca, amb la visita a una granja de la partida de la Caparrella, propera a la Facultat.

ACCIONS

1. L'ós i la vaca i el seu context, una realitat a l'abast dels sentits.

Visites al Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Vallcalent i a una granja de la Partida de la Caparrella. Visionat de la pel·lícula *L'ós*.

Preguntes que ens venen al cap: per què, com, quan, on.

Els sentiments que provoca. Veure com els sentiments i el nostre tipus de pensament determinen l'experiència.

Adonar-se de quina manera la realitat connecta amb els nostres sentiments. Amb el nostre pensament. Amb la nostra imaginació, quins objectes evoca i com els canvia.

Adonar-se de com la realitat s'imposa per sobre de les nostres expectatives.

Abans de la sortida:

- Situar en l'ortofotomapa de La Caparrella, la Facultat, el Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Vallcalent i la granja Pifarré; marcar l'itinerari que se seguirà.
- Pensar i dibuixar com ens imaginem l'ós i la vaca i el lloc on viuen.

Durant la sortida:

- Observar com és el paisatge de Vallcalent, de La Caparrella conreus de secà, regadiu, erms i granja-vaqueria.
- Orientar-se respecte el sol i amb la brúixola.
- Escoltar les explicacions dels monitors i del pagès i aclarir els possibles dubtes respecte la realitat present.
- Dibuixar de forma esquemàtica la distribució dels espais del centre i de la granja i relacionar-ho amb les funcions que fan.
- Dibuixar l'ós i la vaca després de fixar-se bé en com són.
- Constatar com són els animals i com ens els imaginàvem.

2. Escriure un text científic sobre l'experiència. Representació de la realitat a través del llenguatge.

- Buscar informació sobre el tema en llibres, Internet i material que ens pugui ajudar.
 - Utilitzar el llenguatge com un sistema per referir-nos a la realitat, que organitza el coneixement i el produeix, permet associacions que no es donen a la natura i permet l'abstracció.
 - Tenir en compte que el llenguatge sempre generalitza i la realitat sempre és concreta.
3. L'ós i la vaca a través del llenguatge literari i les il·lustracions. El llenguatge, creació d'una 'realitat'.

Visita a la biblioteca per veure contes sobre els óssos i les vaques.

- Recerca de material. Contes sobre óssos i vaques. Llibres. Llistat i classificació. Tipologies de text. Referents: jocs i joguines. Pel·lícules. Logotips.
- El text. L'ós i la vaca en la literatura infantil. Tipus d'óssos i de vaques. Característiques físiques. Poders, qualitats animals 'humanes'. Arquetipus. Context. Espais que habiten. Relacions amb els humans. Activitats. Aventures. Tenir en compte la data de publicació.
De quina manera el llenguatge literari connecta amb els nostres sentiments, amb el nostre pensament, amb la nostra imaginació, i els canvia. Incidència dels usos del llenguatge literari en els modes i els processos de pensament. Repercussió cultural i psicològica.

- Les imatges. Imatges de l'ós i la vaca als contes. Arquetips visuals. Evolució. Els ossos de peluix. Colors. Tipus. Els óssos i les vaques a les pinacoteques. L'ós al circ.
- Escriure un text a partir de la literatura consultada sobre el tema.
Característiques del llenguatge literari. La imaginació. Tenir present que el llenguatge literari funciona lluny del context immediat, ha de construir el context. La descontextualització permet que la llengua escrita funcioni per ella mateixa fora de context.
Els contes creen un món d'experiències. La narrativa s'ocupa dels motius humans, construeix un món, ha de ser interpretable, referències més plenes de subjectivitat.
- Elaborar en grup una programació pensant en el context en què volen presentar els animals als alumnes d'educació infantil.

VALORACIÓ

La valoració s'ha fet a partir de l'avaluació del procés i del producte.

Els alumnes s'han adonat de les característiques diferents que té el llenguatge quan parteix de l'experiència concreta i real o quan parteix de la literatura.

Han vist les diferències entre un llenguatge sense sintaxi i un llenguatge elaborat. I també les diferències que hi ha

quan participes en una experiència amb l'ajut o sense de la literatura.

S'ha argumentat a favor i en contra de la importància del context literari abans o després de l'experiència concreta.

Han constatat que tenen dificultats cognitives i perceptives per expressar l'experiència.

Han valorat la importància del diàleg entre els diferents contextos.

DIFUSIÓ

Aquest treball interdisciplinari és un exemple que els alumnes de la Facultat hauran de dur a terme durant el període de pràctiques a les diferents escoles amb els nens i nenes d'educació infantil.

Narratives i cinema d'animació

Antònia M. Filella Pujol

Didàctica de les Ciències Socials

Amparo Llobet Fernández-Grande

Montserrat Nòria Jové

Didàctica de la Llengua i la Literatura

Jesús M. Mauri Mur

Didàctica de l'Expressió Plàstica

Durant el curs 2002-2003, el Departament de Didàctiques Específiques de la Universitat de Lleida ha iniciat una experiència que ha girat entorn de l'elaboració de curts de cinema d'animació. Han intervingut en el projecte professors de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UdL; alumnes de tercer curs de Magisteri, especialitat d'Educació Primària; mestres de les escoles, i nenes i nens d'aquestes escoles, amb la participació de l'equip tècnic del grup Decapacap.

OBJECTIUS

Millorar aspectes de la formació dels mestres incorporant un treball interdisciplinari entre diferents àrees de la titulació de Mestre d'educació primària, amb el denominador comú d'enriquir les formes narratives, lingüístiques i visuals, i d'utilitzar les noves tecnologies aplicades a la realització de curts de cinema d'animació.

METODOLOGIA

La metodologia utilitzada ha estat bàsicament de caire qualitatiu, amb grups de discussió (professors, estudiants, mestres i equip Decapacap) i enregistraments durant el seguiment i la implementació de l'experiència.

TEMPORALITZACIÓ

Des del mes de setembre de 2002 fins al mes de febrer de 2003.

ACCIONS

1. Fase inicial

Fase d'informació i presa de decisions respecte al projecte i la forma de dur-lo a terme:

A partir d'una experiència puntual de cinema d'animació en una escola de Lleida, realitzada pel grup Decapacap, sorgeix la possibilitat d'ampliar-la a altres centres, amb un recolzament pedagògic per part de professors de la Facultat de

Ciències de l'Educació. Aquest recolzament s'acorda en els termes següents:

- Temporalització. L'experiència es realitzarà durant el primer quadrimestre del curs. És durant aquest temps quan els alumnes de la FCE fan les pràctiques a les escoles. Pràctiques que es tutoritzen des de la Facultat per professors de diferents àrees.
- Participació. Dos grups d'alumnes de la FCE, escollits a l'atzar, de tercer curs de l'especialitat d'educació primària i que fan pràctiques a diferents escoles d'EP seran els qui conduiran l'experiència amb els nens i les nens, juntament amb les mestres del nivell.
- Assessors. Des de la Facultat seran assessorats pels tutors de pràctiques corresponents i per professors de

l'àrea de Didàctica de la Llengua i Literatura i de Didàctica de l'Expressió Plàstica.

- Objectiu. Al final del període de pràctiques els nens i les nens de l'escoles faran uns curts de dibuixos animats. La realització tècnica del treball anirà a càrrec dels membres del grup Decapacap.

El pas previ a aquesta realització significarà un treball previ sobre continguts que facin referència al què i al com de l'activitat, sense que estiguin directament relacionats amb el producte final. Es pretén projectar una nova mirada vers la realitat, en la mesura que aquesta nova mirada és un mode de crear. Els aspectes de la narració i de la creació plàstica tindran un paper important.

2. Fase de realització

En aquesta etapa es concreten i realitzen els treballs previs al producte final, diferenciant-ne dos tipus d'accions complementàries:

- a) Un treball entre professors de la Facultat i els alumnes en període de pràctiques a les escoles de Primària.

A l'hora d'escollir l'argument del treball es va tenir en compte que fos significatiu per als infants, que tingués lligams també amb la vida quotidiana i que es veiés de manera interdisciplinària. Es va escollir la història de *Harry Potter i la pedra filosofal*.

El treball amb els alumnes en pràctiques es concreta amb els punts següents:

- Analitzar les característiques del mitjà: la novel·la i la pel·lícula. Estructura. Observar les diferents estratègies per elaborar i representar una història. Com s'elabora un guió. Personatges. Espai, temps, acció.
- A partir de la literatura anar cap a la realitat. Treballar la realitat social i natural. La relació entre continguts de naturals, socials i literatura pretén l'adquisició de xarxes 'culturals' de cara a la creació final.
- S'utilitzaran diferents metodologies i es farà ús de tècniques creatives i de procediments de creació plàstica.

En les tutories al llarg del període de pràctiques es reflexiona sobre el treball que els alumnes de Magisteri duen a terme amb els nens i les nenes de l'escola. S'analitza el seu treball en les diverses pràctiques.

- b) Un treball directe amb els nens i les nenes de les escoles i els seus mestres per part dels alumnes en pràctiques.

En aquesta fase els infants desconeixen que els treballs que realitzen estan indirectament relacionats amb la fase final del projecte, la creació d'un curt de dibuixos animats. Des de les diferents àrees es treballen aspectes que formen part d'una narració. Àrees curriculars implicades: llengua i literatura, ciències socials i educació artística.

Des de la Llengua i la Literatura

Veure que la història de Harry Potter es pot abordar des de diferents perspectives que signifiquen diferents pensaments, formes de llenguatge i metodologies.

- Estudi dels elements constructius del relat. Personatges. Argument. Tema. Estructura. Punt de vista del narrador. Temps-espai. Títol, autor-lector. Obra. Element no marcat.
- Propostes de creació literària per tal de potenciar diferents formes d'imaginació. Rodari.
- Comprendre les diferències de percepció i de llenguatges, en els àmbits emocional, cognitiu i metodològic.
- Destaquem la importància de seguir fils temporals.

Des de les Ciències Socials

La ficció, en aquest cas la lectura o visionat de *Harry Potter*, és la motivació per fer conscients als alumnes de que tota narració es desenvolupa en un context on es mouen els personatges de l'obra.

Per fer un obra de creació s'ha de conèixer i tenir experiència de la realitat pròpia, perquè serveixi de punt de referència al representar o d'escriure. En l'estudi de l'àrea social a Educació Primària, es treballa la situació espacial i temporal i la societat.

- Durant el la lectura o el visionat es demana als nens i nenes que es fixin en les variables de la història: lloc i

espais on transcorre l'acció, la seqüència temporal d'un curs escolar i el context social amb uns valors determinats. Després se'n parla entre tots i es posen en comú els diferents aspectes:

- Es passa a l'estudi de la realitat dels nens, pobles del Segrià, agrícoles i amb immigració creixent. Es parteix de la seva experiència viscuda i es tria un dels aspectes que més els interessen: la família, els transports, el camp de futbol, els carrers i les cases, la situació i l'orientació. Es fa una sortida per observar, conèixer i valorar el propi medi, se situa el poble dins la comarca, Catalunya i Europa. Es busca informació per complementar l'estudi.
- Es compara la ficció i la realitat i es parla de com podem millorar o canviar la nostra manera de viure i, a la vegada, valorar altres maneres de convivència.

S'utilitza preferentment el mètode experimental i el diàleg raonat. En els aspectes més coneguts per la canalla es poden formular i contrastar hipòtesis senzilles.

Des de l'educació artística

Es remarquen, essencialment, els aspectes següents:

- Consideració de la importància del procés en l'acció plàstica.
- Importància de la paraula i del diàleg en la conducció del treball: creació visual des del plantejament d'interrogants i com a concreció de relats personals.

- Construcció d'experiències relacionades més que d'activitats aïllades.
- Importància de la presa de decisions per damunt del paper de les habilitats autoexpressives.
- Atenció a les necessàries relacions entre expressió i contingut.
- Propostes d'experimentació i incentiu de la cerca d'alternatives.
- Ús de referents externs (artístics i mediàtics o populars) com a suport i com a enriquiment del treball.
- Valoració final de les experiències.

3. Fase final

Reunió dels alumnes que fan les pràctiques i els professors de la Facultat amb l'equip Decapacap. Es concreta que l'experiència es realitzarà a dues escoles, CEIP d'Alcarràs i de Bell-lloc, la darrera setmana de gener i primera de febrer.

Organització de l'activitat amb el professorat de les escoles i realització de l'experiència.

Presentació del resultat en el festival 'Animac' de cinema d'animació, Lleida.

VALORACIÓ

En relació amb els infants participants, s'assenyala que les principals dificultats estan en la creació d'esquemes narratius i d'històries originals, tant de manera verbal com

icònica. Es fa notar que la televisió està present en els continguts i les formes d'alguns curts. Sembla que allò que les nenes i els nens senten com a espectadors apareix en les històries de ficció quan són qui les produeixen.

Es manifesta la importància d'utilitzar noves tecnologies com a mitja per a la narració. Es remarca les dificultats, l'esforç i l'enriquiment que s'han trobat per manejar diferents llenguatges i per la necessitat de passar del llenguatge oral i escrit al visual, transformar la narració oral a narració icònica.

Es valora l'experiència també pel fet que els nens i nenes passen de ser consumidors de curts de dibuixos animats a ser-ne els creadors. L'anàlisi del producte final es fa a través dels vídeos enregistrats pels practicants en el moment de la realització dels curts amb el grup Decapacap.

En relació amb els estudiants de la Facultat de Ciències de l'Educació, es manifesta la necessitat que els alumnes de segon de Primària elaborin durant el segon quadrimestre del curs 2002-2003 un projecte interdisciplinari per dur a terme el curs vinent a les escoles on realitzaran les pràctiques. La base d'aquest projecte estarà en la lectura i l'aprenentatge de la realitat natural i social, i tindrà en compte aspectes narratius i creatius des del llenguatge i l'activitat plàstica.

Durant el curs 2003-04 es planteja sistematitzar, millorar i, a la fi, contrastar aquest treball amb un nou projecte d'innovació docent com el que proposem. Es pensa ampliar l'experiència a altres grups de pràctiques d'alumnes de primària i a d'altres escoles, així com editar un material

didàctic en format de vídeo que reflecteixi el procés de treball realitzat per tal d'orientar la formació dels futurs mestres.

Descobrir Dalí

Marisé Astudillo Pombo

Didàctica de l'Expressió Plàstica

Rosa Tamarit Sumalla

Didàctica de l'Expressió Musical

Teresa Vilà Arbonés

Didàctica de l'Expressió Corporal

Volem que els nostres alumnes, en la seva formació inicial com a futurs mestres, es vegin immersos en un ambient reflexiu i creatiu, interdisciplinari i global, que els proporcioni eines i experiències que despertin tot el seu potencial i els endinsi en una dinàmica canalitzadora de les seves futures actuacions docents. Per això, i aprofitant que l'any 2004 es compleix el centenari del naixement de Salvador Dalí, durem a terme un projecte interdisciplinari amb alumnes de segon curs d'Educació Infantil a partir de la figura d'aquest artista català.

OBJECTIUS

- Aprendre a treballar interdisciplinàriament i tenir sempre present la globalitat.
- Implicar-se en la concepció educativa del treball per projectes (aprendre a aprendre).
- Potenciar la cerca de recursos i la creativitat dels estudiants per a desenvolupar la dels seus futurs alumnes.
- Prendre contacte amb el surrealisme.
- Conèixer i difondre l'obra de Dalí i introduir-la dins el món educatiu infantil.
- Utilitzar les noves tecnologies creativament amb finalitats educatives.
- Aprendre a seleccionar i utilitzar el potencial informatiu que ofereix Internet.
- Confeccionar material didàctic i adequar i aplicar a l'escola el seu aprenentatge durant el període de pràctiques.

METODOLOGIA

- Immersió en el món dalinià mitjançant:
 - Recerca d'informació (bibliogràfica, Internet). Posada en comú de la informació en forma de presentació multimèdia. La selecció de dades s'organitzarà per donar una visió general de Dalí i la seva obra, incloent-hi el context sociocultural (surrealisme, psicoanàlisi...) i familiar, i les etapes en la seva obra.
 - Visita guiada al Teatre-Museu Dalí de Figueres. Els alumnes disposaran d'un dossier de treball i hauran de contestar un qüestionari sobre la visita.
- Treball per grups de manera interdisciplinària de diferents aspectes del projecte:
 - Dramatització, dansa, música, ombres corporals, projeccions audiovisuals, etc. En grans espais.
 - Titelles, ombres xineses de figures retallades, etc. En petits espais (aula, racons...).
 - Biografia i obra de Dalí, en format llibret o CD, adaptada per a infants d'educació infantil i primària.(Totes aquestes experiències s'enregistraran en vídeo.)
- Confecció i recull de material didàctic i propostes educatives.

Els alumnes disposaran d'un temps dins l'horari acadèmic de les assignatures implicades en el projecte.

Aquesta estratègia metodològica implica un gran esforç per part de tots. L'alumne abandona el rol de receptor d'in-

formació generada pel professor i assumeix el d'indagador generador de coneixements. D'aquesta manera es crea un espai adequat on alumnes i professors aprenem junts intercanviant informacions.

Els alumnes participants han estat 49, organitzats en 9 grups de treball de composició desigual quant a nombre d'integrants.

Dins de la dinàmica del projecte vam pensar que era profitós que els alumnes fessin una valoració crítica del treball dels seus companys i una autoreflexió del propi.

TEMPORALITZACIÓ

Primera fase (segon quadrimestre curs 2002-2003):

Cerca d'informació. Visites. Posada en comú i exposició de les diferents línies del projecte.

Segona fase (primer quadrimestre curs 2003-2004):

Treball d'aplicació a les escoles on els alumnes realitzin les pràctiques.

VALORACIÓ

La valoració del projecte 'Descobrir Dalí' ha estat molt positiva, tant per part dels professors com dels alumnes implicats en l'experiència.

Alguns dels resultats obtinguts, a partir dels qüestionaris passats als alumnes són els següents:

- Els objectius s'han assolit en el 88% dels casos, i de manera molt destacada en el 77%.
- D'una manera o altra tots han fet ús de recursos tecnològics; un 60% se n'han servit per tal de crear aplicacions didàctiques.
- El 77% considera que ha dissenyat un bon material didàctic d'ús escolar.
- Entre les millores a introduir, si haguéssim de tornar a fer el projecte, destaquem que el 33% introduiria presentacions en PowerPoint i l'ús del projector multimèdia per a l'exposició d'imatges, davant els resultats tan espectaculars que han obtingut els grups que han utilitzat aquest sistema.

Les professores implicades en el projecte, a grans trets, n'extraïem aquestes observacions:

- Els alumnes i les alumnes han mantingut una alta implicació en els treballs.
- Hem comprovat en els alumnes un enriquiment evident en els coneixements i els procediments, així com una valoració molt positiva davant d'aquest projecte.
- Han posat en joc la seva creativitat en buscar formes didàctiques noves i facilitadores del saber interdisciplinari.
- Han sabut salvar les dificultats estructurals amb què s'han trobat

- No tots els treballs han aconseguit una correcta adequació als infants a qui aniran dirigides les diverses propostes didàctiques, fet que podrà esmenar-se quan els estudiants tinguin contacte directe amb els seus alumnes en el període de pràctiques

Els veritables resultats els obtindrem el febrer de 2004, quan es veurà si els nostres alumnes han contribuït realment a l'aproximació entre el món dalinià i el món infantil, precisament l'any en què es commemora el centenari del naixement de l'artista.

DIFUSIÓ

Es preveu elaborar materials sobre l'experiència, en suport paper o multimèdia, organitzar accions a les escoles de pràctiques, i fer-ne difusió a través de la pàgina web del Departament de Didàctiques Específiques, l'ICE, el Centre de Recursos Pedagògics i el Centre d'Estudis Dalinians

Creativitat: reflexió i acció

Marisé Astudillo Pombo

Didàctica de l'Expressió Plàstica

Maria Font Oncins

Teresa Vilà Arbonés

Didàctica de l'Expressió Corporal

Anna Gené Duch

Didàctica de les Ciències Experimentals

M. Alba Herrera Llop

Didàctica de l'Expressió Musical

Professorat convidat:

Fernando Hernández, especialista en intel·ligència creativa

Santiago Molas, compositor

Carme Molet: educadora i artista plàstica

Marta Castañer: especialista en art dramàtic

El projecte 'Creativitat: reflexió i acció' és el producte d'un treball que hem dut a terme cinc professores de matèries i àrees diferents. El seu objectiu principal ha estat d'intentar planificar i executar un projecte interdisciplinari que suposés un repte a la nostra tasca diària, centrada habitualment en la docència sobre la pròpia matèria. L'elecció del concepte de 'creativitat' com a motiu central plantejava inicialment un estudi en comú que era susceptible d'abordar-se des de diferents punt de vista.

Les reflexions inicials ens van portar a veure que la percepció humana es presenta sempre com un tot amb significat i que la realitat és multidimensional i global, on tot està relacionat. L'educació formal, amb les diferents disciplines que la conformen, parcel·la la comprensió de la realitat com les peces d'un trencaclosques i no sol comprovar si aquestes se saben recompondre de manera comprensible.

Pel que fa a la creativitat ens adonàvem que aquest terme està massa mitificat i que alhora s'associa gairebé exclusivament al camp de l'art.

A partir de les reflexions compartides pel grup de professores vam dissenyar uns objectius, uns continguts i una metodologia de treball amb els quals creiem que es podria exemplificar un treball per projectes interdisciplinari. Per poder dur-lo a terme, i ateses les seves dificultats pel que fa a exigències de distribució temporal i espacial, vam optar per planificar un curs de lliure elecció, la qual cosa permetia participar tot el professorat en un mateix

temps i lloc en el procés d'ensenyament-aprenentatge que preteníem.

OBJECTIUS DEL CURS

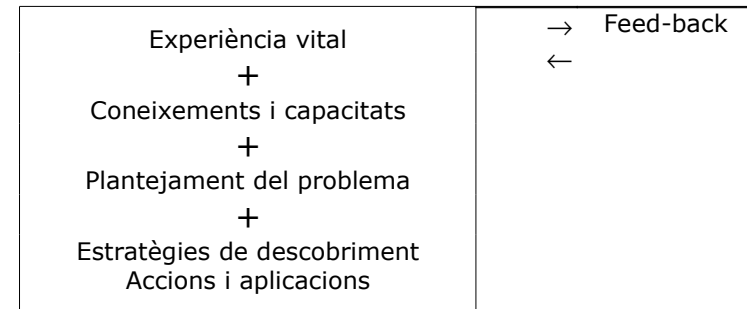
- Desmitificar el concepte de creativitat.
- Clarificar la interpretació errònia que associa la creativitat únicament al camp de l'art.
- Dur a terme una acció que facilités el desenvolupament integral de la personalitat a través dels diferents tipus de creativitat que posseïm i que estan directament relacionats amb les intel·ligències específiques i amb els estils d'ensenyament-aprenentatge.
- Elaborar un projecte de treball sobre la creativitat.
- Alliberar l'alumne de les barreres perceptives i expressives tradicionals afavorint:
 - la confiança en les pròpies capacitats
 - la voluntat per a superar obstacles
 - la tolerància de l'ambigüitat i la incertesa
 - la superació del temor al ridícul
 - el canvi com a actitud vital
 - el desenvolupament de la sensibilitat i el gust estètic

CONTINGUTS

1. De què parlem quan diem 'creativitat'?
 - El procés creatiu: experiència vital, intel·ligència en el propi camp, capacitat o habilitat per a plantejar

problemes, elaboració d'estratègies, noves accions i integracions, resolució del problema.

- Reflexió sobre la pròpia creativitat: Els obstacles personals en el procés creatiu. La voluntat per a superar obstacles. La confiança en un mateix. La tolerància de l'ambigüitat i la incertesa. La voluntat de treballar. La confiança en allò que és potencial. El temor al ridícul. La confiança en les respostes no convencionals. El canvi com a actitud vital.
- L'acció creativa:

- Valoració de l'aprenentatge creatiu.
2. Projecte: 'La guerra. Pensament i expressió'
 - Aplicació de tècniques i estratègies creatives per tal de dissenyar el projecte.
 - Ampliació dels coneixements necessaris per a poder realitzar el projecte.

- Plantejament del problema: Què suposa la guerra per nosaltres?
- Disseny del projecte.
- Utilització dels coneixements que ens aporten les diverses disciplines.

TEMPORALITZACIÓ

Curs de lliure elecció de 60 hores (40 presencials i 20 no presencials), en dues fases:

1. De què parlem quan diem 'creativitat?': 3 crèdits (2+1).
2. Projecte 'La guerra: pensament i expressió': 3 crèdits (2+1).

METODOLOGIA

La proposta metodològica s'ha basat en el binomi investigació-acció. Volíem aconseguir que l'alumne desenvolupés la seva capacitat perceptiva i la seva expressió creativa, potenciant l'afectivitat i la reflexió així com la desinhibició i l'acceptació d'allò que, en principi, pogués semblar poc ortodox. Per tot això s'ha procurat crear un clima de llibertat, ric i estimulants tant en recursos materials, com tècnics i humans.

Els alumnes s'han trobat davant una sèrie de reptes que han afrontat utilitzant tot el seu potencial, tant de reflexió i de recerca com d'interpretació i creació.

S'ha abordat aquest projecte a través d'unes activitats integrades, amb la participació d'un determinat nombre de disciplines, per tal de promoure processos d'aprenentatge que els fessin assumir de manera reflexiva un sistema de valors, motivacions i destreses que els permetessin establir noves relacions i interaccions amb diversos continguts culturals.

Per a la resolució de les qüestions que se'ls han plantejat, han necessitat:

- Buscar informació pertanyent a diverses disciplines.
- Desenvolupar la capacitat de raonar: utilitzar els raonaments pràctics, analítics, creatius i crítics.
- Utilitzar indistintament la teoria i la pràctica i veure'n les relacions en tot moment.
- Moure's dins l'aprenentatge significatiu.
- Utilitzar el que saben i el que senten.
- Interrogar-se a ells mateixos.
- Confiar en els seves possibilitats.
- Aprendre per assaig i error.
- Respectar i conèixer la diversitat cultural.
- Admetre que les manifestacions creatives no només les fan els genis.

AVALUACIÓ DEL PROJECTE

a) Avaluació del professorat

- La preparació del projecte va ser molt enriquidora, ja que ens va permetre treballar des d'una perspectiva interdisciplinària.
 - L'aplicació pràctica del projecte creiem que va ser positiva. Hem de destacar la vàlua de les aportacions dels professors convidats.
 - Hem detectat dificultats pel fet d'innovar i per la poca tradició de treball en equip, que s'han traduït en una certa descoordinació per part del professorat en el moment de desenvolupar les activitats.
 - S'ha posat de manifest un cert grau de superficialitat i poc rigor en l'elaboració del projecte i en l'aprofundiment de conceptes, per part de l'alumnat. Possiblement no hem acabat de transmetre prou clarament que l'esforç té molta importància per a la consecució del treball ben fet.
 - L'estructura organitzativa de la nostra facultat no ha facilitat el treball per projectes, la qual cosa ha fet que ens trobéssim amb els inconvenients que això comporta i ha dificultat la realització correcta del projecte.
- b) *Avaluació de l'alumnat*
- Els alumnes han valorat positivament el seu aprenentatge.
 - Consideren que el treball en grup ha tingut molta importància en la consecució dels objectius.
- Són conscients que s'ha donat un aprenentatge significatiu.
 - Han valorat positivament que la formació de mestres estigui realitzada per un equip de professors amb perspectiva interdisciplinària.
 - Majoritàriament valoren de manera positiva la relació teoria-pràctica.
 - Troben que hi ha hagut un cert grau de desorganització per part del professorat.
 - Valoren els espais utilitzats com a poc adequats.
 - Un 99% de l'alumnat creu que li serà útil el que ha après i recomanaria el curs en el cas que es tornés a fer.
- c) *Avaluació del públic assistent a la mostra del treball elaborat*
- Nivell de creativitat de la mostra:
Molt: 24%. Bastant: 61%. Poc: 15%
 - Aspectes a destacar en aquest espectacle:
Ús de noves tecnologies
Varietat de recursos
Imatges amb impacte
Sonorització
Cal més assaig

Conclusions, valoració i perspectives

La realització d'aquest treball ha estat important tant pels membres del professorat com pels alumnes que hi han participat. Hem constatat que el fet de proposar, acceptar i realitzar una innovació docent porta ja implícita una actitud favorable que mobilitza, impulsa i afavoreix la contrastació d'idees.

Concretament, es valora molt positivament l'intercanvi de pensaments i experiències que, des d'una perspectiva interdisciplinària i al llarg dels dos anys, hem realitzat entre el professorat, tant durant les reunions periòdiques com en àmbits més informals. Les lectures compartides, l'explicació de les experiències d'aula, la reflexió conjunta al voltant de problemàtiques han estat considerades molt interessants i útils.

El debat ha estat afavorit pel treball realitzat en els seminaris d'assessorament, que han ajudat a centrar i emmarcar les problemàtiques que han anat sorgint al llarg del projecte així com a contrastar la nostra experiència innovadora amb altres realitzades en universitats europees i sud-americanes.

El treball quotidià ha suposat un repte per a la majoria del professorat. Hem pogut explicitar les dificultats que comporta el canvi de model educatiu per molt ben

fonamentat que estigui. Els costums adquirits al llarg dels anys, les inseguretats que apareixen davant del canvi han de ser considerades, i així ho hem fet al llarg de les nostres reunions de treball. Això ha contribuït a l'increment de la pertinença al grup al compartir problemàtiques comunes. Aquest canvi de model, així com les seves repercussions, ha estat contemplat també entre els futurs mestres, la qual cosa ha permès considerar en algunes ocasions i de forma reflexiva i clara les dificultats de canvi en les institucions educatives.

La interdisciplinarietat i el seu interès s'han posat en evidència. Queda, però, molt camí per fer, tant en la perspectiva teòrica com en la pràctica. En aquest sentit, les experiències viscudes han estat importants i han obert perspectives per als propers anys.

Pel que fa als alumnes, hi ha hagut unanimitat entre el professorat quant a l'interès mostrat en els diferents canvis proposats. Tot i així queden qüestions per anar pensant i modificant en la perspectiva de la necessitat de viure amb més intensitat i generalitat nous models educatius per immersió, així com les dificultats de dissenyar períodes de pràctiques en escoles on l'aplicació d'aquests models sigui possible.

Per últim, hem constatat que les dificultats pròpies de la innovació docent a la universitat estan agreujades per la rigidesa organitzativa, tant a nivell de distribució horària, com de característiques dels espais. Aquest fet s'ha vist en tot moment com un veritable obstacle.

Referències bibliogràfiques

CASTELLS, M. 1997. *La era de la informació. Economía, sociedad y cultura*. Madrid: Alianza.

CASTELLS, M. 1998. *End of Millenium*. Malden, MA: Blackwell.

CASTORIADIS, C. 1998. *El ascenso de la insignificancia*. Madrid: Cátedra.

CASTORIADIS, C. 2002. *La insignificancia y la imaginación*. Madrid: Mínima Trotta.

FREIRE, P. 1996. *Pedagogía de la autonomía*. Madrid: Siglo XXI.

GALENDE, E. 1997. *De un horizonte incierto. Psicoanálisis y salud mental en la sociedad actual*. Buenos Aires: Paidós.

HARGREAVES, A. 1996 *Profesorado, cultura y postmodernidad (Cambian los tiempos, cambia el profesorado)*. Madrid: Morata.

HERNÁNDEZ, F. 1997. La necesidad de repensar el saber escolar y la función de la escuela en tiempos de mudanza. *Aula de Innovación Educativa*, 59, 75-80.

MORIN, E. 1984. *Ciencia con conciencia*. Barcelona: Crítica.

MORIN, E. 2000. *La mente bien ordenada*. Barcelona: Seix Barral.

MORIN, E. 2001. *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Barcelona: Paidós.

RAMÍREZ, J.L. 1994. *Los límites de la democracia y la educación*. Lleida: ICE UdL. Col. Pensaments, 5.

Z Aidan, S. i Diniz, J.L. 1999. La construcción de la subjetividad en la formación inicial del profesorado. *Kikirikí*, 51, 55-59.